

Oybyu Ayuk Di'ibu Markus Jyaay

Fwank Yajnubajtpu tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk ma mui it

1 ¹Du'un tsyondaky ja oybyu ayuk mut yu'uguyujxmua Jesukristu, ja Diosu 'yU'unk, ²éxtum kuxja'ay 'ity ma ja Isaiia neky, Diosu kyugajxpu. Du'unu Dios t'anmaay ja 'yU'unk:

Ngejxypyuts jawyiin ja n'ayuk kajxwa'xputs
es mya'awátsxudut yu mnus'ut mdu'u.

³ Es 'yakjanáñ ja Diosu kyugajxpu:
“Ma mui itun, jam yajmudowut muk kyajxy:
Nayjuyp'íxudut mut ko taa du'un myin ja Nindsun'ajtum.”

⁴ Es ja Fwank yajnubejty ma ja mui it es t'anuumudu ja ja'ayuty es jyodumbittut, tmastu'uttut ja pyeky es ñubátut. Du'un ttundut ja'aguyujxm esu Dios mya'xudut ja pyoju. ⁵ Es majatyu Judeeu ñaxwíñudu es ma Jerusalén kajpn tnimiindu ja Fwank es tmudoo'ítta. Es ko tmayatstu ja pyoju, net ja Fwank yajnubátadu ma ja Jordán muijnu.

⁶ Ja Fwangu wyit kyojyuty mudu kameyu jumk es twuan'aty ja po'o, es yu'ut ijty jye'xypy ja mu'u esu tsimba'ak, ⁷ es tkajxwa'xy ma ja ja'ayuty es t'anuumudu:

—Oknum myin'añ tu'ugu di'ibu ni'igus tmudaty ja muk'ajtun kudiinum uj. Kyajts uj xyñituku, ni je'eyu yu kyu'uk nga"agájudut éxtumxyups uj n'ityuts tyuumban. ⁸ Uj nyajnubajtupts miits mut ja nuu, per ja'a myajnubátadup mut ja Espíritu Santu.

Jesús ñubety

⁹ Ko waanu 'ity, ta ja Jesús tsyo'oñ ma ja Nazaret kajpn di'ibu ijtp Galilee. Ta tnimiiañ ja Fwank ma ja Jordán muijnu, es net dyajnubejty ja Jesús. ¹⁰ Es ko naty pyudsemy nujotm, net ja Jesús t'ijxy ko ja tsajp 'yawatsy es ja Espíritu Santu jyunaajky ma yu'ut éxtum tu'ugu paku'unk. ¹¹ Es yajmudóy tu'ugu kajxy tsajpótm jyuna'añ:

—Mijtsu du'un n'U'unk'ajtypu di'ibuts njantsytsyejpy, es óyuts nujotkujk'aty mut mij.

Mujku'ugópk tjatúñ wi'ixu Jesús pyekytyúnut

¹² Net ja Espíritu Santu yajnuxhu ja Jesús ma tu'ugu mui it. ¹³ Jap 'yijty justyikxyxyuu ma yu'ut juyujk, es ja mujku'ugópk Satanás tja'ijxy esu Jesús pyekytyúnut. Es ñimiinadu Diosu 'yánklusuty es myaduunadu.

Jesús tkajxwa'xtso'oñ ja Diosu 'yayuk

14 Es ko Fwank yajtsiimy, net ja Jesús ñejxy Galileeñ ñaqxóty es jap tkajxwa'xy ja oybyu ayuk. **15** Net ja Jesús t'anmaayudu ja ja'ayupty:

—Tu jya'ty ja tiempu es wingoombu du'un ja Diosu kyutujkun. Yajtugástu ja mjot mwinma'añ es mubuktu ja oybyu ayuk.

Jesús twoy nimajtáxku ajkxmajtspupty

16 Mejyñbyu'aayu naty ja Jesús jyudity jam Galileeñ ko t'ijxy ja Simonk es ja myuga'ax Andrés. Yu'u naty tyuunk'ajtup ja ajkxmajtsk, es tkujubípuðu naty ja 'yajkxmajtsn nujoty. **17** Es 'yanmaayudu ja Jesús:

—Pamiinguts, es ujts miits n'uxrpujkpu'attup es nmo'oydyut jatu'ugu tuunk. Tyamyu xyajtsonda'laktut es xy'uxtal'aydyut mayu ja'ay esuts nandu'un yu'ujuty n'uxrpujkpu'attup.

18 Netyu tnikaktu ja 'yajkxmajtsn es oj tpanuixtu ja Jesús.

19 Es ko ja Jesús waanu 'yaknas'yo'oyu, net t'ijxy ja Santya'agu esu Fwank, Zebedeeu myaangupty, di'ibu naty ma tu'ugu barku ya'o'oyuñup ja 'yajkxmajtsn. **20** Ta ja Jesús dyáxudu, es ja'ajuty tnikaktu ja tyeety ma ja barku mut ja tyuumbupty. Ta oj ñuixtu mut ja Jesús.

Jesús dyajpudsémy ja ka'oybyu ma tu'ugu ja'ay

21 Ta jyajtu ma ja Kafarnaúm kajpn. Ma ja saabuðu xuu Jesús tyijku ma ja tsajptujk es tyijku ya'uxrpujkpu. **22** Du'ññu ja ja'ayupty wyu'umuðyaaydyu muðu di'ibu kyajxypy, mut ko du'unu naty ya'uxpeky éxtum tu'uk di'ibu myuðajtypy ja kutujkun es kyaj éxtum ja di'ibu tsajptuðgaty ya'uxrpujkpu. **23** Ma ja tsajptujk japo naty tu'ugu ja'ay di'ibu myuðajtypy ja ka'oybyu. Ta yaxkeky:

24 —¿Ti mdunaampy mut uj, Jesús nazarenu? ¿Tii mmiimp xyajkutugoya'añudsu? Uj n'uxkajpyuts mij ko mwa'atsja'ayupty di'ibu Dios wyandak tkaxa'añ.

25 Net ja Jesús t'ooy ja ka'oybyu, es t'anmaay muðu kyutujkun:

—¡Amoñu es mastu'udu tyadu ja'ay!

26 Es ja ka'oybyu twijtsxipty ja ja'ay, es ja ja'ay jyantsyyaxy amuðja, ta tyukpudsuumu ja ka'oybyu. **27** Nidugekyu du'ññu wyu'umuðyaaydyu ja ja'ayupty, es ñayyajtujuðu ak yu'ujuty:

—¿Tii dñnu tyadu? ¡Tyadu ja'ay myuðajtypy ja kutujkun es t'ana'amut extu yu ka'oybyu, es muðoojoñup!

28 Es pojñu yajmadyaagudijty ma ja Galileeñ naxwíñudu éxtum ja Jesús ttuñ ja muj'ajtun es ya'uxpeky.

Jesús dya"aguda'aky ja Peedru myu't toxytyujk

29 Ko pyudsuumdu ma ja tsajptujk, net ja Jesús muðu Santya'agu esu Fwank oj ñuixtu ma ja tyijku Simonk esu Andrés. **30** Esu Simongu myu't toxytyujk ja'a naty mabajnguþxy ko'knaapy muðu juuumba'am. Ta t'anmaaydyu ja Jesús ko pyékyupty. **31** Ta ja Jesús tmuwingooñ, es tmajtsu ja kyu'u es dyajpude'ky. Ta netyu ñajxnu ja juuumba'am, es ja toxytyujk yajkaqay ya'úkuðu.

Jesús dya"aguda'aky may ja puma'ayuty

³² Ko oj tsyi'tnu ja xuu, ta oj dyajmíndu mä Jesúus nidugekyu ja puma'ayuty es di'ibü myudajttüp ja ka'óybyu, ³³ es tugekyu ja kugajpnüty myiindu tujk agu'um mä naty ja Jesúus. ³⁴ Jesúus ya"agudak may ja di'ibü myudajttüp kanak nax ja pa'am es yajpudsuum ja ka'óybyu. Es ja'a ko ja ka'óybyu ñija'adup púnu dün ja'a, paaty ja Jesúus dyajkutijky es kyaj kyajxtut.

Jesús ja Diosü 'yayuk tkajxwa'xy Galileeü

³⁵ Móñum, maanum naty wyingoodsu, ja Jesúus pyude'ky es oj ñejxy adukutuuy kajxtákpü. ³⁶ Simonk esü jyamyuudu oj 'yuxta'ayudu. ³⁷ Ko tpattu, ta t'anmaaydyu:

—Ni'amuku ja'ayuty m'uxta'ayudu.

³⁸ Es 'yadsoojhdu ja Jesúus:

—Jo'om wiink tsoo nawingón es ngajxwa'xuduts ja ayuk jam, mut ko mudu tyadudsu du'un tu nmiñ.

³⁹ Es du'unu Jesúus jyudijty mä tugekyu Galileeü ñax es tkajxwa'xy ja nitsokun majatyu tsajptujk es dyajpudsémy ja ka'óybyu.

Jesús dya"aguda'aky ja ja'ay di'ibü myudajtypy ja lepru pa'am

⁴⁰ Ma tu'ugü xuu myiiñ mä ja Jesúus tu'ugü ja'ay di'ibü myudajtypy ja lepru pa'am. Ta ñaygyoxtunaaydyákü wyinduu es t'anmaay:

—Uj nnija'abuts ko mij mbaaduts xya'aguda'aky pán mdsejpy.

⁴¹ Es ja Jesúus pya'ayooj es tkü'unitooñ es t'anmaay:

—Ndsejpyuts es m'aguda'agut.

⁴² Ko du'un t'anmaaydyaa, netyu ñiwatsu ja pya'am es 'yagudaky. ⁴³ Ta ja Jesúus t'anmaay es ñuixut, es tjantsyuknipejky es t'anmaay du'un:

⁴⁴ —Ix jaygyuku. Katu xtyukmumadya'ky ni pán. Nuix winguwa'agü ja teety, es yak ja mwindsu'ken extum Moisés dyajnigutujku, es du'un nidugekyu ja'ayuty tnijawudut ko tu m'aguda'aky.

⁴⁵ Per ja ja'ay oj ñejxy es tmadyakwa'xy tugekyu otyim maaty di'ibü naty tu jyátyu. Paaty ja Jesúus kyaj mbaat 'yoktujkunu ijxnide'xy majatyu kajpn, jaayu 'yakjüdity mä kyajpu ja'ay tsyuñuñdu. Es otyim maaty ja ja'ayuty tsyoondu es tninujxtu ja Jesúus.

Jesús dya"aguda'aky tu'ugü xux ja'ay

2 ¹ Oknum jyumbijty ja Jesúus mä ja Kafarnaúm kajpn. Es ko yajnija'ajü ko tapu naty tu tyujkja'ty, ² ta pojñu ja ja'ayuty ñaymyujkudu, es ni je'eyu kyanakyñibatu mä ja tujk aa. Es yu'ü tkajxwa'xy ja Diosü 'yayuk.

³ Net tmumiindu mä ja Jesúus tu'ugü ja'ay di'ibü naty xux, nimajtáxk tku'uydu. ⁴ Es kom kyaj mbaat jya'ty extu Jesúus wyindum, mut ko jyantsymyayja'ayuty, ta dyajjugáktu waanu ja tujknii'x. Es mä dya"awatstu, yap tkutuñajxtu ja puma'ay mut tu'ugü mabajnu'unk. ⁵ Ko ja Jesúus t'ijxy extum ja myubujkunaty, ta t'anmaay ja puma'ay:

—Yu mbojpü yajma'xp.

6 Es n^aag^uty ja di'ib^uty tsajpt^ugót^u ya'uxp^ujkt^u di'ib^u naty jap uñaaydy^u, ja'a winm^aaydy^u: **7** “¿Ti ko tyad^u ja'ay d^u'un kyajxy? Myudugeeby^u d^u'un ja Dios, mat ko ni pán mbaat tkame'xy ja pojpu, yu'uyu d^u'unu Dios.”

8 Nⁱja'ab^u naty ja Jesús di'ib^u wyinmaaydy^u. Ta t'anmaaydy^u: —¿Ti ko xymyudatt^u ax^uug^u winm^aq^un^u? **9** Kyaj nⁱm^aja^qty njuna'q^unum: “Yu' mbojpu yajma'xp”, mat ko kyaj ya'ixy p^un tuy'ajt^un. ¿Tii kyaj dy^u'un^uty? Es mjuna'and^u miidsuty ko ni pán tka"anuumut yu' tyad^u xux: “Pud^u'uk, yajmúk ja mmabajn es n^ujx”, **10** mat ko mbaat ya'ixy ko kyaj tm^udaty ni ti muk'ajt^un. ¿Tii kyaj dy^u'un^uty? Pes oy. Min n'oktuk'ixtu ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudy^u Kyudunaaby^u, situy nmudajtypu^{ts} ja muk'ajt^un ya naxwiiñ es nma'x^uduts ja pojpu.

Net t'anmaay ja xux:

11 —Mij n'anmaapy, p^udh'uk, yajmúk ja mmabajn es n^ujx ma' md^ujk.

12 Net ja puma'ay pyude'ky, es dyajmjiky ja myabajn, es tsyo'oñ jam ijxnide'xy. Es m^udu tyad^u d^u'un^u wyu'umudyaaydy^u es t'awdajtt^u ja Dios, es jyu^undu:

—Ni na'anum^u d^u'un nga'ijxum éxt^umu tyaad^u.

Jesús twoy ja Matewu

13 Okn^uum ja Jesús oj ñejxy jatugok ma' ja mejyñbya'a, es mayu ja'ay^uty myuwingoonu^u, es dya'uxp^ujkt^u.

14 Najxpu naty ja Jesús tu'aay ko t'ijxy ja Leví, Alfee^u myaank, 'yu'uñu ma' yajkugubéty. Ta t'anmaay:

—Pamiinguts es n'uxp^ujkp^u'átut.

Net ja Leví wya'tse'ky. Ta tpadso'oñ.

15 M^ugaaby^u naty ja Jesús ma' Leví tyujk, es mayu yajkugubajtp^uty es^u wiingátypu di'ib^u 'yandijt^u pojpu ja'ay^uty, nan jam 'yu'uñu^u nandu'un ti'igyu ma' meesa ma' Jesús es ja 'yu'uxp^ujkp^uty, mat ko mayu naty ja ja'ay^uty di'ib^u panu^ujxu^u. **16** Es ja farisee^uty di'ib^uty tsajpt^ugót^u ya'uxp^ujkt^u, ko t'ijxtu ja Jesús kyay m^udu tadu ja'ay^uty, ta t'anmaaydy^u ja uxp^ujkp^uty:

—¿Wi'ixu d^u'un ko yu' mwindsún kyay 'yiiky m^udu yajkugubajtp^uty es m^udu pojpu ja'ay^uty?

17 Ko Jesús tm^udooyu tyaad^u, ta t'anmaaydy^u:

—Yu oy mukpu ja'ay kyaj ttsey ja kudsooy, yu'u d^u'un di'ib^u pujkud^up. Kyajts tu nmiñ es^uts nwowa'añ ja di'ib^u jiky'ajtt^u tuy'ajt^un m^uut es jyod^umbítt^u, yu'u dun je'eyu pojpu ja'ay^uty.

Jesús dyajt^uwdu ti ko kya"ayu'aty

18 Tugok ko naty ja Fwank Yajnu^ubajtp^u 'yu'uxp^ujkp^uty es nandu'un^u farisee^uty 'yu'uxp^ujkp^uty 'yayu'attu, ta myiindu n^aag^udyu ja'ay^uty ma' Jesús, es dyajt^undu:

—¿Ti ko kyaj 'yayu'attu miju m'uxp^ujkp^uty éxt^umu 'yayu'attu yu' farisee^uty es^u Fwang^u 'yu'uxp^ujkp^uty?

19 Jesús 'yadsooj^undu:

—¿Tii mbaat 'yayu'aty di'ib^u tu yajwówd^u ma' ja ja'ay pyeky, ma' 'yak'ity m^udu pujkpu yedyujk? P^un jam ja pujkpu yedyujk, kyaj mbaat 'yayu'aty.

20 Per mínap ja tiempa mā ja pujkpu yedyijk yajtukpuwiftstu'udut, taanum situy 'yayu'attut.

21 Ni pán tka"axuyu tuk wit mut tuk pedazu jemywyit, mut ko ja abajtsunu jembyu nūumúkup es kyūudsup ja tuk wit. Ta wyū'umut ni'ligu māj ja kyūutsy'át. **22** Es ni yu jembyu vinu kyaya"adamu mā yu tukpu nūu'abutsunbyo'o, mut ko ja jembyu vinu mūgūudsup mā ja nūu'abutsunbyo'o, es dū'un tyugóyut ja vinu es ja nūu'abutsunbyo'o. Paaty yajpuja'aky yu vinu jembyu mā yu jembyu nūu'abutsunbyo'o.

Jesús 'yuxpujkpuyt tkutujtu ja triigus saabudu xuu

23 Tugok mā ja saabudu xuu najxtubu naty ja Jesús mudu 'yuxpujkpuyt triigus kamoty, ta ja 'yuxpujkpuyt tkutujtu ja triigus ko jap ñaxtu. **24** Net ja fariseeuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ok adsow, ¿ti ko yu m'uxpujkpuyt ttundu di'ibu kyaj ñigutíkyuty yajtúnut saabudu xuu?

25 Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿Tii ni na'lānum miits xykya'uxpuktu di'ibu tyuun ja Davit ko tugok mut ja jyamyūudutu oj tyugoy'ajtxudu es oj yu'oogudu? **26** Tyuku ja Davit mā ja Diosu tyujk mā naty ja Abyatar 'ity teedywyindsungópk. Ta ja Davit tkaay ja kuni'xypyu tsajkaaky, di'ibu naty je'eyu nigutiky tkádyut ja teedyuty, es tmooy nandu'un ja jyamyūudutu.

27 Ja saabudu xuu yajpujtáky es ja ja'ayuty ttuk'oy'attut, es kyaj ja ja'ayuty tyuk'oy'atdut ja saabudu xuu. **28** Paaty jaygyúkudu ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayadyu Kyudunaabyu, nmudajtypuuts nandu'un ja kutujkuun mā yu saabudu xuu.

Yedyijk di'ibu myudajtypu ja kyū'ut tuk adu'um tu'uts

3 **1** Jesús tyujku jatugok mā ja tsajptujk, es japa naty tu'ugu ja'ay di'ibu tu'udsu naty ja kyū'ut tuk adu'um. **2** Es naagudyu fariseeuty t'ix ttundu ja Jesús pun 'yok'ya'agudakypy ja puma'ay mā ja saabudu xuu, es dū'un tmudáttut wi'ix t'okni'uunudut. **3** Net ja Jesús t'anmaay ja ja'ay di'ibu naty myudajtypu ja kyū'ut tu'uts:

—Pudu'uk. Tanu yaa kujk'aay.

4 Net ja Jesús dyajtuey ja fariseeuty:

—¿Ti mbaat ndu'unum mā ja saabudu xuu, ja oybyu o axuukpu? ¿Nyajtsókum o nya'o'kum?

Es ja'ajuty kyaj 'yadsoodu. **5** Net ja Jesús twin'ijxtu ja'ajuty mudu aku, es jyotmayle'ky ko kyaj tpa"ayowdu ja kumpumalay. Ta t'anmaay ja ja'ay:

—Yajtúw ja mgū'ut.

Ja ja'ay dyajtuey ja kyū'ut, es ta 'yakudaky.

6 Net pyudsuumdu ja fariseeuty es tkajxmúktu mut ja Eroodusu jya'ayuty wi'ix 'yoogut ja Jesús.

Jesús ya'uxpeky meyjñbyu'aay

7 Es ja Jesús oj ñejxy mut ja 'yuxpujkpuyt meyjñbyu'aay, es pyanujxudu mayu Galilee u ja'ayuty. **8** Es nandu'un mayjya'ay tnimiindu ja Jesús mut ko

tmudowdu ja maq'ajtunutu di'ibu tyiimpy. Ja di'ibu tso'ondup Jerusalén es wiink tsoo ma Judeeu, ma Idumeeu ñax, Jordán maqnu ninaxy, ma Tiru ñax esu Sidón ñax. ⁹ Jesúus ttuknipejky ja 'uñxrujkruty es ya"awijxudut tu'ugu barku awiink ma mbaat tyuku kudiibu ja ja'ayuty 'yadijmukudut. ¹⁰ Mut ko mayu naty ja ja'ayuty tu dya"aguda'aky, jyantsy'adjimujktup es tmuwingoondu es tpaaduandu oyjye'eyu ja wytu Jesúus, es mut yu'ayu 'yaguda'aktu. ¹¹ Es ko di'ibu naty myudajttup ja ka'óybyuty t'ijxtu ja Jesúus, ta ñaygyoxtunaaydyákudu Jesúus wyindum es jyunaandu muk:

—¡Mijtsu du'un ja Diosu 'yU'un!

¹² Es ja Jesúus muk t'anelemy ja ka'óybyuty kudiibu jyunaandut punu dun yu'u ja Jesúus.

Jesúus twin'ixy nimajmajtsk ja 'yapóstuluty

¹³ Oknum ja Jesúus pyatujku ma tu'ugu kopk, es jam dyaxu di'ibu yu'u tsyojk. Es ñimiinudu. ¹⁴ Es ttuknipejky nimajmajtsk yu'uñty es 'yapóstulu'attuty, es 'yíttat mut yu'u es tkaxu'añ ayuk kajxwa'xpu, ¹⁵ es tmooy ja kutujku es dya"aguda'agu ja puma'ayuty es dyajpudsámut ja ka'óybyuty. ¹⁶ Tyaqadu du'un ja nimajmajtskpu: Simonk di'ibu yajpujták ja xyuu Peedru, ¹⁷ Santyaqagu es ja myuga'ax Fwank, Zebedeeu myañanguty, di'ibu xyumooy Boanerjes (di'ibu 'yandijpy ko muk kyajxtu, éxtumu anaa), ¹⁸ Andrés, Felipu, Bartolomee, Matewu, Tomás, Santyaqagu, ja Alfeeu myañank, Tadeeu, Simonk ja kananeeu jal'ay, ¹⁹ esu Juudus Iskaryotu di'ibu ok kyuyajk ja Jesúus.

Jesúus yajnigajxy ko dyajtúñ ja maqku'ugópku kyutujkuu

²⁰ Oknum jyuñmbijty ma ja tyujk mut ja 'uñxrujkruty, es jatugok ñaymyuñkudu ja ja'ayuty, es ni tka'okmuñdajnu ja tiempu es kyádyuñty.

²¹ Ko ja Jesusu myugu'uñty tnijaandu, ta tnimiindu es dyajnuñxándu, es ñayjyunaandu:

—Tuu da yu'u lyokuu.

²² Nandu'un ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpuñktup tso'ondup Jerusalén, es ñayjyunaandu:

—Tyadu jal'ay myudajtypy ja maqku'ugópk Belzebuu, paatty dyajpudsémy ja ka'óybyuty.

²³ Net ja Jesúus dyaxu ja ja'ayuty, es t'anmañaydyuñty:

—Mindu es ndukmuñmadyaaktut tu'ugu ijxpajtuñn. ¡Ni wi'ix tsoo mbaat ja maqku'ugópk Satanás tkayajpudsémy ja myuga'oybyu! ²⁴ Pes pun tu'ugu kutujkuu naywya'xu es tsyiptundu tuk peky mut ja wiinkruty, tadu kutujkuu kyaj mbaat jyeky. ²⁵ Nandu'un pun tsiptuundu ak tukka'axuty, kyaj mbaat ñakytyuunmúktu. ²⁶ Es du'un nandu'un, punu maqku'ugópk nayñibudu'ku mudu myuga'óybyuty, kyaj mbaat ja maqku'ugópku kyutujkuu jyeky.

²⁷ Ni pun mbaat kyatuñ amaqjaq ma tu'ugu kumaqabu jal'ayu tyujk es tjuudu di'ibu jar pun kyaj jawyiin t'awuunmíky. Per pun tu t'awuunmíky, net mbaat tjuuty. ²⁸ N'anmañaydyuñpts miidsuty ja tuy'añtun. Yu Dios mbaat tme'xy nidugékyuñdyu jal'ayu dyu pyojpu es ma tmu'uñdugoy tmugajxtugóy

ja Dios; ²⁹per di'ibü myü"üdägeepy myugajxtägeepy ja Espíritu Santu, kyaj mbaat ni na'a yajme'xy, myü'ijttuwabü dü'un ja pyojo wiñu xuu winu tiempu.

³⁰Dü'unü Jesús jyñanáñ mut ko japo naty naagüty di'ibü junaqamp ko Jesús ttuñ ja muç'ajtun mudü ka'oybyü myük'ajtun, kyaj jyñanandu ko Jesús dü'un ttuñ mudü myük'ajtunü Espíritu Santu.

Jesusü tyaaq esü myüga'axüty

³¹Net jyajttu ja tyaaq es ja myüga'axüty. Ta wyü'umdu japyü tuja'p.

³²Di'ibu naty uñaaydyup Jesús myüwingón, ja'a 'yanmaaydyü ja Jesús:
—Yu mdäak esü mmüga'axüty tyap tuja'p, es yü'ü mmügajxánadüp.

³³Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿Pándsu dü'un nmüga'ax'ajtypy es pándsu dü'un ndaak'ajtypy?

³⁴Net twin'ijxy di'ibü naty wingón win'uñaayadüp, es jyñanáñ:

—Tyaadudsü dü'un éxtum ja ndaagüts es éxtum ja nmüga'axüdyüts.

³⁵Mut ko oytyim pánüty di'ibü tyiimpy di'ibü tsyejpy ja Dios, yü'üdsü dü'un éxtum ja nmüga'axüts yedyujk toxityujkuty es éxtumdsü ndaagun.

Triigüwüjpu éxtumü ijxpajtuñ

4 ¹Jatugok tyüjku ya'uxrçjkpu Jesús mejeñbyü'aay, es ñaymyujku mayü ja'ay ma naty yü'ü. Paaty tyüjku ma tu'ugü barkü di'ibü naty jap mejeñ agü'p, es jap ñaxwe'tsy, es ja ja'ayüty 'yittu pu'ujótm. ²Net dya'uxpejky kanak peky mudü 'yijxpajtuñ. Es ma ya'uxpeky, dü'un jyñanáñ:

³—Mudowdu tyaadu: Tu'ugu ja'ay oj ñejxy triigüwüjpu. ⁴Ko naty jam wyüjy, tuk peky ja tħuumt kya'ay tu'aaq, es myiindu ja joon jħuyujkuty, ta tpiidu. ⁵Jatuk peky kya'ay tsäade'ekykyüjxm ma kyaj nügo oħra nax. Ta ja tħuumt myuixy pojün mut ko ja nax kyaj kyákuty. ⁶Es ko 'yaandáky ja xuu, ta tsyaayü ja xu'an. Es kom kyaj tmüdaty ja 'yaats kæk, ta tyutsy. ⁷Es jatuk peky kya'ay ma apuñ myuxy. Ta ja apuñ yooñ es ja'a yajji'xtaayü, es dü'un ja tħuumt kyaj wyindħu. ⁸Es jatuk peky kya'ay ma ja oyñax, ta yooñ pyejty ja tħuumt es wyindħu; naagüty dyajky i'px majk ja triigu tu'ugátypyü ja tħuumt, naagüty tħaq'px es naagüty mugo'px. ⁹Dil'ibü mudoodüp, wa'an tħaygyúkudu.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mudü ijxpajtuñ

¹⁰Oknüm ko Jesús oj wye'emy naydyu'uk, naagüty di'ibü naty tu tmudowdu nimiinudu mut ja nimajmajtskpu 'uuxrçjkputy, es yajtħażju ko ti duñ 'yandijpy ma tadu ijxpajtuñ. ¹¹Ta 'yanmaayadu:

—Miidsüty, Diosü dü'un mduknija'adüp wi'ix yü'ü yajkutíky, di'ibü kyaj yajnijawü ijty; es di'ibüts kyaj xypyannejxy, nduk'uxpejkupyüts mudü ijxpajtuñ, ¹²mut ko oy tjamħoodu di'ibüts nmadyakupy es tja'ijxtu di'ibüts ndiimpy, kyaj tħaygyúkudu, es kyaj jyodumbíttu, es ja Dios pyojo puma'xuđut.

Jesús tkajxe'xy ja triigüwüjpu éxtumü ijxpajtuñ

¹³¿Tii kyaj xyjaygyúkudu miidsu tadu ijxpajtuñ? ¿Es wi'ix mbaat xyjaygyúkudu ja wiinkpħadyü ijxpajtuñ? ¹⁴Ja di'ibü wyijpy ja tħuumt, dü'un

éxtum ja Diosu 'yayuk kajxwäl'xpü. ¹⁵Naagüdyu ja'ay dñ'ün éxtum mä ja tñumt kya'ay mä tu'u. Myñdoodüp ja Diosu 'yayuk, per ko tmñdooda'aydyu, ta myin ja mñjku'ugópk es ryñjkxhüty ja ayuk dñlibü tu tyakü jyodoty wyinma'añóty. ¹⁶Es naagüdyu ja'ay dñ'ün éxtum mä ja tñumt kya'ay tsäqde'ekykyujxm mä kyaj nñgoo nax. Myñdoodüp ja Diosu 'yayuk es 'yaxájüdüp xonda'aky'aq xonda'akyjyót, ¹⁷es mut ko kyaj tmñdattü 'yaqats kük, paaty kyaj jyaktü. Es ko 'yayo'ombaattü mut ja'agyujxmü Diosu 'yayuk, ta kyaj tnakymyabuktu. ¹⁸Es ja wiinkputy dñ'ün éxtum mä ja tñumt yajwüjy mä apyñ myuxy. Myñdoodüp ja Diosu 'yayuk, ¹⁹es yñ'uyu wyinma'añlajttüp dñlibü ya ijtp naxwiiñ, ja mukja'ay'át, ja'a win'ül'ün winxájüp es t'adseky otyim tiity. Tugekyu tyäadü yajtugeeypy ja Diosu 'yayuk mä yñ'ujüty, es kyaj myüj myayu. ²⁰Es ta naagüty di'ibü myñdoodüp ja Diosu 'yayuk es 'yaxájüdüp, es yajmij yajmáyüp éxtum mä ja tñumt oyñaaaxóty, es naagüty yajk i'px majk, naagüty tugü'px, es naagüty mägo'px.

Lamprü éxtumü ijxpajtun

²¹Nandü'ün 'yanmaayüdu:

—Ko pán dyajtoye'eky ja lyamprü es dyajnejxy tyügoty, ¿tii netyu tkuijitsy mñdü kajoon o tpüjta'aky mabajnbatkü'pü? Kyaj, ¿kñdii? Nik ni'lígü yajpüjta'aky kñjxm es tyukjájüt ja tñjk yajxón. ²²Es ni tii di'ibü ijtp ayu'udsyü es óknüm kyawü'umü ijaxnide'xy, es kyaj jyaadyu ayu'udsyübü di'ibü kyaj yajnjáwü. ²³Dí'ibü myñdoodüp, wa'an tjaygyúkudu.

²⁴Nandü'ün ya"anmaayüdu:

—Mbáktubu kwentu miits mut di'ibü mmñdoodüp. Ja kijxn di'ibü miits myajtuundüp, nandü'ün Dios miits mgijxambita'ñanüdu, es extü waanü ni'lígü miits di'ibü myñdoodüp. ²⁵Es di'ibü myñdajtypy, yajmo'oyp waanü ni'lígü; es di'ibü tñgoy'lajtxüp, yajpüjküp extü nñ'upun je'eyü tmñdaty.

²⁶Nandü'ün jyñnañ:

—Ja Diosu kyutujkün dñ'ün éxtum ja tñumt di'ibü ñipy tu'ugü ja'ay.

²⁷Myanaxy, es óknüm pyüde'eky, es dñ'ün ñaxy xñañ koots bom bom, es ja tñumt myuxy es yoñ, es yñ'ü kyaj tnijawü wi'ix. ²⁸Ja'a ko kñ'üm myuxy ja tñumt nñaxóty, jawyiin wyimbudsemy ja tyeky, óknüm pyüjy, taanüm tpüjta'aky ja tyüump. ²⁹Es ko ja tyüump tsya'amy, ta dyajpüdü'uktü, mut ko tu tpaaty ja tiempü mä myükut ja püjta'aky.

Mortás tñumt éxtumü ijxpajtun

³⁰Nandü'ün jyñnañ ja Jesús:

—¿Wi'ix kyaxel'eky ja Diosu kyutujkün, o ti ijxpajtun mut ndukmu'ijxkjxyüm? ³¹Dñ'ün éxtum mortás tñumt di'ibü yajwüjp es yajnaxniyeepy. Yñ'ü dñan waanü ni'lígü mutsk mä ja tñumt ya naxwiiñ, ³²es ko yajni'ipy, yoomp mñj kñdiinüm ja wiinkpu aay ujts, mñdü 'yaay xye'entsy mñjjátyüty, ko extü yñ joon jñuyjk mbaat 'yaniktse'eky mä dya"aniku.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mñdü ijxpajtun

³³Dñ'ün ja Jesús ttuk'uxpüjkü ja Diosu 'yayuk, es tpüjta'aky may ja ijxpajtun éxtumü tyäadüty, extü mbaat tjaygyúkudu. ³⁴Ni ti

tkatukmumadyaky ko ja ijxpajtun tkayajtúñ. Per ko wyu'umdu ak yu'uyu mədu 'yuuxruijkpuyt, tyukjaygyujkudup tugekyu.

Jesús dyajmo'oty ja poj es dyajtumijtku ja mejyñ

35 Nan ja xuu ko oj tsyu'ujuu, ta t'anmaqaydyu ja 'yuuxruijkpuyt:

—N'okninajxum ja mejyñ.

36 Net tnikaktu ja ja'ayuty es ñuujxtu mut ja barku ma naty ja Jesúus 'yu'uñu. Es 'yakpanuixudu wiinkpadyu barku. **37** Ta myiiñ tu'ugu muk poj.

Es ko ja nuu ñikapy tujkup barkoty, net ja barku 'yutsannu mədu nuu.

38 Tamu natyu Jesúus mya'ay ux'am ma tu'ugu kukoy kyuxmada'aky. Ta dyujxtu es t'anmaqaydyu:

—¡Windsún! Tyap ngi'inuu, ¿es mij kyaj ti xyjawu?

39 Net ja Jesúus pyude'ky es t'ooy ja poj, es t'anmaqay ja mejyñ:

—Amoñu! ¡Tumijtku!

Ta ja poj myo'ty, es tugekyu oj wyu'umduya'ay amoñu es tumijtku. **40** Net ja Jesúus t'anmaqaydyu ja 'yuuxruijkpuyt:

—¿Ti ko nügoo m'oktsu'kunuñdu? ¿Ti ko xykyamudattu muväjkun?

41 Ta ja 'yuuxruijkpuyt jyantsytsyu'kuñdu, es ñayjyuuñanuñdu:

—Pánu dñuu tyaadu, ko extu yu poj esu mejyñ muñmoodoojup?

Gadaru ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'óybyu

5 **1** Ta tminajxtu ja mejyñ, es jyajittu ma yu ñaxwíñndu Gadaru. **2** Ko ja Jesúus pyudseemy ma ja barku, net ñimiinu tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu es tsyooñ ma ja kampyoon. **3** Tyadu ja'ay jam tsyuuñaqy kampyoonóty es ni pán kyamumada'aguytu, ni mədu kadenu. **4** Kanak ok jyayajkuñuñdu kadenu, es tyuknujkudyaapy, **5** es jyudity xuuñ koots majatyu tun kopk, es ya'axy jyeky kampyoonóty es ñayyajtsayútytu mədu tsaa. **6** Es ko t'ijxy ja Jesúus jagam, puye'egyu oj ñejxy, es ñaygyoxtuñaqaydyaku Jesúus wyindum, **7** es t'anmaqay jantsy muk:

—Jesúus, Dios Tsajpótmdu 'yU'unk, ¿wi'ixuts mij xytyuna'añ?

¡Nmnuñu'xtákypy mədu Diosu xyuuqgyuñx kudiits xytsyaatsytyúñ!

8 Du'ün jyuuññ mut ko Jesúus tu naty t'anuuñmu:

—Ka'oybyu, tukpudsuumu tadu ja'ay.

9 Ta ja Jesúus yajtueju:

—¿Ti mxu'ajtypy?

Ta ja'a 'yadsooy:

—Ja'ats nxu'aty Lejyonk, mut ko nimáyuts uadsutu.

10 Es ja ka'óybyu myuuñu'xtáktyu ja Jesúus es kudiibu kyáxudut wiink tsoo. **11** Jamu naty mayu udsuum jyu'xtu nawingón ma tadu kopk. **12** Ta ja ka'óybyu myuuñu'xtáktyu ja Jesúus es t'anuuñmuñdu:

—Tunu may'ajtun, kajxtuguts ma yu tadu udsuum esuts uadsutu ndúkudut ma yu'ui.

13 Net ja Jesúus dyajkutijky. Ta ja ka'óybyu pyudseemy ma ja yedyijk es tyujku ma ja udsámutu. Jamu naty éxtum majtsk milu udsámutu. Net ja udsámutu ñuujxtu jantsy puye'egyu nax jujp'ám es kyupheyu'knajxtu mejyñóty, es jap jyi'xtaaydyu.

14 Net ja di'ibu ja udsum kywentu'ajttp phye'egyu oj ñujxtu, es oj ttukmmadyalaktu ja nax kajpn es nu'aay tu'aaybyuty. Ta myiñ ja ja'ay es t'ixandu ti dunu naty tu' jyaty tu' kyubetyuty. **15** Ko jyajttu mañ naty jam ja Jessu, ta t'ijxtu ja ja'ay di'ibu naty myudajtypy ja ka'óybyuty. Tamu naty 'yu'uñ witxu es yuunk naxypy. Ta ttsu'kudu, **16** es di'ibu naty tu' t'ixtu, ja'a tyukmmadyaktu éxtumu naty tu' jyaty tu' kyubety mut ja ja'ay di'ibu myudaj ja ka'óybyuty es éxtumu naty tu' jyaty mut ja udsamuty. **17** Net tmunu'xtáktu ja Jessu es pyudsamu jam es ñujxt wiinktuuy.

18 Ko ja Jessu tyujk mañ ja barku, ja ja'ay di'ibu naty myudajtypy ja ka'óybyuty myunu'xták ja Jessu esxyup ñejxy mut yu'. **19** Es ja Jessu kyaj dyajkutijky, ni'ligu t'anmaqay:

—Nujx mañ mdujk medu mjiiky mmugu'uk, es tukmmadyalak tugekyu di'ibu ja Nindsun'ajtumu tu ttuñ mut mij, es wi'ix tu' tmudaty ja pa"ay'on mut mij.

20 Ja ja'ay oj ñejxy, es tmadyakwa'xy mañ yu Dekápolus kajpnuty tugekyu di'ibu naty u Jessu tu' ttuñ mut yu'. Es du'ñu wyu'umudyaydyu ja di'ibáty myudoodu.

Jayru ñuux es ja toxtyujk di'ibu Jesusu wyit tyoon

21 Ko ja Jessu jyumbijty mañ ja barku mut ja 'yuxrujkputy, ta tninajxtu ja mejuñ. Es ko jyajty jamdsoo, ta ñimiinudu mayjya'ay. **22** Net ñimiinu nidu'uk di'ibu xyu'ajtypy Jayru, di'ibu windsun'ajtp mañ ja tsajptujk. Ko jyajty mañ ja Jessu, ta ñaygyoxtunaaydyáku tyeky'ujxm, **23** es tjantsymunu'xtáky, es t'anuamu:

—Yu nnuuuxtu tim'oogánup. Tunu may'ajtun, min esu mgu'u xytyuknikónu es 'yaguda'agut es jyiky'átut.

24 Net ja Jessu oj ñejxy mut yu', es may ja ja'ay oj pyanujxudu es 'yadijmúkudu. **25** Es mañ yu tadu mayjya'ay, japu naty tu'ugu toxtyujk di'ibu majmajtsk jumajtu naty ja taxyu pq'am tmudajnu. **26** Tu' naty jyantsy'ayoonu es tu' ñajxnu naty u kudsooy kanaak, es tu' naty dyajtuundaaayñu tugekyu ja myeeñ di'ibu naty myudajtypy, es ni wi'ix tsoo tu' kya"aguda'aky, ni'ligu myujtáknu.

27 Ko tyadu toxtyujk tmudooy ko jaa ja Jessu, ta tmuwingooñ uxku'p tsuu mañ ja mayjya'ay, es ñaydyukpatu ja Jesusu wyit, **28** mut ko ñayjuuna'añuty: "Mut yu'uñu kots nnaydyukpaadudu yu wyit, aguda'agupts." **29** Es netyu u ja wyindaxy u'yadijky, es tja'aju ja ñini'x ko tu' 'yaguda'aky.

30 Es net ja Jessu tja'aju ko tu' naty pán dya"aguda'aky mut ja myuk'ajtun. Net ñayjuuljxu mañ ja ja'ayut, es dyajtuuu:

—¿Puntus ja nwit tu' ñaydyukpaaduty?

31 Net ja 'yuxrujkputy 'yanmaaydu:

—Mlijxypu ko ja mayjya'ay mladijmúkudu, es xyajtu: "¿Puñ tu' ñaydyukpaaduty ja nwituts?"

32 Es ja Jessu ñas'ijxu xidsoo yadsoo es t'ixala'ñ puntu naty tu' ñaydyukpaaduty ja wyit. **33** Ta ja toxtyujk tsyuñu mut ja tsu'ugu, ja'a ko ñija'ap éxtumu naty tu' jyaty. Ta ñaygyoxtunaaydyáku Jessu wyindum, es t'anmaqaydyaaay tugekyu ja tu'ajtun. **34** Jessu 'yanmaayu:

—Tu m'aguda'aky mut ko tu xymyabeky. Nujx yajxón. Tu m'aguda'aky.

³⁵Támnuum naty ja Jesús 'yakkajxy ko nimiinudu ja ja'ayuty di'ibu tso'omp ma ja Jayru tyuk. Ta t'anmaaydyu ja Jayru:

—Yu mnux tu 'yo'knə. Katu xyñaky'adsipy ja Windsún.

³⁶Es ja Jesús ni tkamujprujtaký extum naty jyuna'andu. Ta t'anmaay ja Jayru:

—Katu njotmay'eeky. Mu'bujkuts je'eyu.

³⁷Es tkutijky es kyaj pán pyanujxudu, ja'ayu ja Peedru, Santya'agu esu Fwank, ja myuga'axu Santya'agu. ³⁸Ko jyajty ma ja tyukku Jayru, net t'ijxy ko ni'ligu ja ja'ayuty ñaymyuk ñaydyu'adsudu es jyantsyjyu'uy jyantsyya'axtu. ³⁹Ta ja Jesús tyukku jap tukoty es t'anmaaydyu:

—¿Ti ko nágoo m'okna'amnuudu es mjut'uydyu? Yu kixyu'unk kyaj tu 'yeeky, maqbu du'un.

⁴⁰Per je'eyu tyukxíkudu. Net ja Jesús dyajpudsáumdu nidugekyu. Ta tmunejxy ja u'unktaqk u'unkteety es muudu 'yuxruijkpy. Ta tyukku ma ja o'kpu'unk 'yity. ⁴¹Ta tmajtsu ja kyut'us es t'anmaay:

—Talita, kumi (di'ibu ayuk wimbudsáump: "Kixyu'unk, mij n'anmaapy, pudu'uk.")

⁴²Netyu ja kixyu'unk pyude'ky es yo'oydsyo'oñ. Majmajtsku natyu jyutu. Es ja ja'ayuty du'unu wyu'umudyaaydyu. ⁴³Es ja Jesús oj tyuknipákuu es kudiibu pán ttukmumadya'aktu, es tyuknipujktu es dyajkáyut ja kixyu'unk.

Jesús jat Nazaret

6 ¹Es ja Jesús tsyo'oñ jat es oj ñejxy ma ja kyajpn, es pyanujxudu ja 'yuxruijkpy.

²Ko jyajty ja saabudu xuu, ta tyukku ya'uxruijkpu ma ja tsajptuk, es may ja ja'ayuty di'ibu mudoo'ijtudu du'unu wyu'umudyaaydyu es ñayjuyánáudu:

—¿Ma tu t'uxpekyu tyadu ja'ay tukgekyu tyadu? ¿Tii dunu tyadu wiyy'ajtun di'ibu tu yajmo'oy esu tyadu muj'ajtun di'ibu tyiimp? ³Ja'a tyadu ja tsajtspu, ja Mariu myaank esu myugalaxu Santya'agu, Josee, Juudus esu Simonk, esu myuga'ax toxtyujkpy nan yaa 'yity ma udsajtum.

Du'un jyuna'andu es kyaj ttundu kwentu. ⁴Es ja Jesús 'yanmaaydu:

—Nidugekyu wyindsu'kudup tu'ugu Diosu kyugajxpu. Jap kyawindsu'ugudu ma ja myugugajpn esu myugu'uk myuga'axu.

⁵Es kyaj mbaat ttuuñ ja muj'ajtun jat, je'eyu naaguty oj t'akk'u'unitóñ es dyu'agudaky. ⁶Es ja Jesús du'unu wyu'umu mut ko kyaj myubákuu.

Jesús tkexy ja 'yuxruijkpytaký Diosu 'yayuk kajxwa'xp

Oknum ja Jesús oj ya'uxpeky majatyu kajpnu wingombu. ⁷Ta dyaxu ja nimajmajtsku 'yuxruijkpy, es tkejxy nimajtskáty, es tmooy ja kutujkuu es dyajpudsámdu ja ka'óbyuty. ⁸Es ttuknipujktu kudiibu dyajnújxtu tyu'amgyujxudu, yu'uyu tyajk, es kyaj dyajnújxtu ja pyijñ, ni yu kyaayñajxu, ni yu myeeñ, ⁹yu'uyu tyukwa'agudup ja kyut'us es je'eyu wit di'ibu ñikujxm myudajttu:

¹⁰Nandu'un 'yanmaaydu:

—Ko mja'tut mä tu'ugä tijk, japyä m'íttut extu ko mdsoondat jatugok.
11 Es pñn jaa mä kyaj m'axájdu es ni mgamudowa'qñndu, pudsumdu jap es yajjunák ja naxjok mdekykyujxy éxtumä ijxwu'umän ko du'un pojru muut 'yittu.

12 Net oj ñuixtu ja'ajuty es tkajxwa'xtu ko yä ja'ayuty dyajtugátstu ja jyot wyinma'qñnuty. **13** Es nandu'un dyajpudsuumdu mayä ka'óybyuty es ttukku'tstu ja aseytu oliivu nimayä puma'ayuty, es dya"agudaktu.

Fwank Yajnubajtpu 'yeeky

14 Ja rey Eroodus tmudooyä tyaadu, mut ko nidugekyä ja ja'ayuty tmadyakwa'xtu oymyadsooty di'ibátyä ja Jesús tyiimp. Es nija'adyä ja'ayuty jyñnandu:

—Ja Fwank Yajnubajtpu tu jyikypyeky mä tu 'yeeky, paaty tmudatuyä tyaadu muk'ajtun es ttúnat ja mëj'ajtun.

15 Wiinkputy jyñna'andu:

—Yu'ü du'un ja Diosu kyugajxpu Elius.

Es ja wiinkputy jyñnandu:

—Yu'ü du'un tu'ugä Diosu kyugajxpu, éxtum di'ibu jékyup ja Diosu kyugajxpu.

16 Ko ja Eroodus tmudooyä tyaadu, ta jyñnáñ:

—Tyaadu du'un ja Fwank di'ibuts uj nni'ana'amä es yajniboodat ja kyubajk. Tu jyikypyeky.

17 Du'un ja Eroodus jyñnáñ mut ko tu naty dyajtsímyuty ja Fwank, es tu naty dyajkuwuuñuty mudu kadenu jap puixndagóty ja'agyuixmu wyinma'añ ja Erodius, di'ibu naty ñudo'oxy'ajtypy ja Felipu, Eroodusu myüga'ax, es ja Eroodusu naty tu twijtskúku éxtumä tyoxytyujkun. **18** Es ja Fwank 'yanmaabyumä naty yä Eroodus:

—Yu Dios kyaj dyajkutíky es xytyoxytyujk'átut ja mmüga'axu ñudo'oxy.

19 Es ja Erodius tyuk'ak'ajtypu naty ja Fwank, es jyaya'oogaamyp, per kyaj mbaat, **20** mut ko yä Eroodus tts'ku ja Fwank, ja'a ko nija'abu naty ko yä Fwank jyiky'aty tuy'ajtun muut es wya'atsja'ayuty, es kyaj tna'ijxy es yajtúnat axuuk. Es oy ja 'yaa 'yayuk tjamudooju xonda'aky'aa xonda'akyjyót, kyaj tnijawu ti tyúnu.

21 Es ja Erodius pyat wi'ix tsoo mbaat 'yeeky ja Fwank mä ja Eroodusu naty tmajtúñ mä ja xyuu jyumujt dya"abety, mä Eroodus dyajnaxkudáky tu'ugä kä'ay ukun es kyádyut ja syoldaadu wyindsáñuty, ja windsundujkuty esu Galileeü ja'ayadyä myüj yajkutujkputy. **22** Ja Erodiusu ñuuu tyujku mä naty tu ñaxkuda'aky ja kä'ay ukun es 'yejtsy, es ja Eroodus es ja di'ibu naty muut kyaaydyä tyukjotkudaktu éxtumä naty 'yetsy. **23** Es ja Eroodus twändaky ja kiixy:

—Amdooguts di'ibu mdsejpy es nmo'oyut, es tuy'ajtun n'anuumä ko nmo'oyup oytyim tiity di'ibuts xy'amdoop, oytyim kujkwa'xyuty di'ibuts uj nmudajtypy.

24 Net ja kiixy pyudseemy, es t'anmaaq ja tyaaq:

—¿Tits n'amdowup?

Ta ja tyaaq 'yadsooj:

—Amdow ja Fwank Yajnubajtpu kyubajk.

25 Ta ja kiixy tyujku pojun ma naty ja Eroodus, es t'anmaaq:

—Ndsejpyuts es tyamyu xymyo'oyuduts palanganoty ja Fwank Yajnubajtpu kyubajk.

26 Net ja Eroodus jyantsyjyotmaybyejky. Per kom tu naty t'anuumu jyabye'xy wyindumaty, kyaj ttseky yajtukxi'igut ja 'yayuk. **27** Netyu ttuk'anemey tu'ugu syoldaadut es dyajmínat ja Fwangu kyubajk. Ja soldaadut oj ñejxy ma ja Fwank 'ity tsimy pujxndugóty es oj tnibotu ja kyubajk **28** es dyajmiiñ ma tu'ugu palanganu. Ta tmooy ja kiixy es ja kiixy tmooy ja tyaaq.

29 Ko tnija'adu ja Fwangu 'uxpujkputy, ta dyajpudu'ktu ja ñini'x es oj dyajnaxtukudu.

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

30 Oknum 'yajajtmujktu ja apóstuluuyt ma ja Jesú, es ttukmu'madyaktu tugekyu di'ibu naty tu ttundu es di'ibu naty ja ja'ay tu dyajtuk'uxpráktu.

31 Es mut ko nimaya naty ja ja'ayuty ñaywyinax ñaywyindákuudu ma Jesú, ni tka'okmu'dajnuudu ja tiempu es kyádyut, paaty ja Jesú t'anmaaydyu:

—Mindu. Jo'om n'okpo'xum ma tu'ugu abak it.

32 Net ak yu'ujuty oj ñu'jxtu barkoty aduktuuy. **33** Per may ja ja'ayuty t'uxkajptu ja Jesú es t'ijxtso'oñ. Paqat tyso'ondu pojun majatyu kajpn, es tekyye'epy jyajtta jawyiin ma naty ja barku jyata'añ. **34** Ko ja Jesú pyudseemy barkoty, ta t'ijxy may ja ja'ayuty es tpa'!ayooy, mut ko du'uu naty éxtum borreegu di'ibu kyaj tmudaty ja kywentu'ajtpu. Ta tyujku ya'uxruijkpu, es ttuk'uxruijkpu kanak peky. **35** Ko oj tsyu'ujun, ta ñimiinuudu ja 'uxruijkpu es 'yanmaayudu:

—Tu tsyu'ujun, es ni pán kyatsuuuu ma tyadu lugaar. **36** Anuumuudu ja ja'ayuty es ñu'jxnuudut rantsyotm o ma yu wingombu kajpn es tjúdyut ja kya'ay 'yukun, mut ko kyaj tmudattu ti kyádyup.

37 Per ja Jesú 'yadsoojudu:

—Mo'oydyu miidsuty kya'ay 'yukun.

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—¿Mdsejpy esuts uudsuty nujx njuydyu majtsk mu'go'px xuu nidún yu tsajkaaky esuts ndukkádyut?

38 Jesú 'yadsoojudu:

—¿Naagu tsajkaaky jap xymyudattu? Nu'jx ixtu.

Ko tnija'adu, ta t'anmaaydyu:

—Mu'goxku tsajkaaky es majtsku ajkxu'unk.

39 Net ja Jesú ttuk'anemey ja 'uxruijkputy es dyajnaxwaatstut ja ja'ayuty tuk pekyaty ma ja muuyóty. **40** Ta ñaxwa'tstu tuk pekyaty mu'go'pxáty es justyikxymajkáty. **41** Net ja Jesú tkone'ky ja mu'goxku tsajkaaky es ja majtsku ajkxu'unk, es pyat'ijxy tsajpótm es tja'aygyudáky ja Dios. Ta ttujkwa'xy ja tsajkaaky es tmooydyu ja 'uxruijkputy es dyajwa'xtut ma ja ja'ayuty. Nandu'un dyajwa'xy ja majtsku ajkxu'unk ma ja mayjya'ay. **42** Nidugekyu kyaaydyaydyu jotkuda'aky. **43** Oknum dyajmujktu majmajtsk katsy ja tsajkaaky tyuktuk esu ajkx dí'ibu nadujku. **44** Es di'ibu ja tsajkaaky kyaaydyu, ja'a nimugoxk milu yedyujkuty, es kyaj myadsyoydyujku ja toxtyujkuty es ja una'ku'unguty.

Jesús yo'oy nuu wingajxy

45 Netyu ja Jesús dyajtujku ja 'yuxruijkputy barkoty es 'yawinnáxtut ma ja mejyñ es jya'ttut Betsaydu ko naty yu'u ñayjuygajxyutu mut ja ja'ayutu.

46 Es ko naty tu dyaj'yo'oywya'xtu ja ja'ayutu, ta ja Jesús wyimbejty ma tu'ugu kopk kajxtákpku.

47 Ko oj kyoodsunu, mejyñgyujk'amu natyñu ja barku es ja Jesús naydyil'igyu naty tu wye'emy windu'utstuuu, **48** es t'ijxy ko ja 'yuxruijkputy nimüjaq tjantskyaaaptu ja nnu, mut ko naty pyojkuyáty. Es kajamóñum yo'oy nnu wingajxy ja Jesús es tninejxy ja 'yuxruijkputy. Najxaambu naty ja Jesús ma ja 'yuxruijkputy **49** ko 'yijxudu yo'oy nnu wingajxy. Ta ñayjuyuñanudu ko ijxma'l'ttubu daa. Ta yaxkaktu, **50** mut ko tsyu'kudu. Es myugajxudu ja Jesús, es 'yanmaayudu.

—¡Jotmukta'aktu! Üjtsu du'un. Katu mdsu'ugudu.

51 Net ja Jesús tuyku barkoty ma naty ja'ajutu. Ta myo'ty ja poj. Ta ja'ajutu du'apñuwyu'umudyaaydyu, **52** ja'a du'un mut ko kyajpu naty tu tjaygyúkudu ti dun 'yandijipy ma Jesús dyajmáyu ja tsajkaaky es ja ajkxu'unuk, mut ko juun wyinma'apñutu.

Jesús dya"aguda'aky ja puma'ayutu jap Jenesaret

53 'Yawinnajxtu ma ja mejyñ. Ta jyajtut Jenesaret, es jam tkuwu'undu mejyñbyu'aay ja barku. **54** Ko ttukjuna'ktaaydyu ja barku, net ja ja'ayutu t'uxkajptu ja Jesús **55** es puye'legyu oj ñu'jxtu ja ja'ayutu majatuyu kajpn, es tkuu'myiindu mabajngujxy ja puma'ayutu ma natyu Jesús. **56** Es oymya'aty ma ja Jesús jya'ty majatuyu kajpnba'ajutu es kajpnótyutu o rantsyótyutu, tpajta'aktu ja puma'ayutu tu'aay es tmunu'xta'aktu ja Jesús es oyjye'eyu tpaattut ja wyit pa'a. Es nidugekyu di'ibu pátudup agudáktup.

Dil'ibu ja'ay yajpekykyaa'du

7 **1** Ta ñaymyujkudu ma Jesús ja fariseeuty es ja dil'ibuty tsajptugóty ya'uxruijktup dil'ibu tso'ondu Jerusalén. **2** Tyaadu ye'u 'yijxtu ko nija'adyu Jesusu 'yuxruijkputy kyaydyu es kyaj wya'adsudyu kyu'u, ja'a njuna'qanum kyaj kyubujtu éxtum jaayum fariseeuty ttundu. **3** Mut ko yu fariseeuty esu israelítuty nidugekyu pyanujxtup ja kyostúmbrudyu 'yaptujkuty ko ma kyaya'andu koonum wa'ats wa'ats kyubujtu. **4** Es ko tu 'yotstu maayóty, kyaj kyaydyu pun kyaj kyubujtu wa'ats wa'ats. Es ta mayu kostúmbruty dil'ibu ye'u'ujuty 'yakpaduundup, éxtum ko tpujtut vyasu dil'ibu tyuk'íkudu, ja pyujxndu'ts esu wiingátypyu 'yabujk 'yadu'unan. **5** Ja'aguyjxm ja fariseeuty es ja dil'ibuty tsajptugóty ya'uxruijktup dyajtuhudu ja Jesús:

—¿Ti ko tkapadundu yu m'uxruijkputy dil'ibu jaayum ja n'aptujkudu? ttundu? Ye'u'ujuty je'eyu kyaydyu mudi kyu'u ni kyawa'adsuty.

6 Netu Jesús 'yadsoojuhudu:

—Miidsuty dil'ibu nay'andíjudu es jyiky'attu tuy'ajtun muut, yajxón ja Diosu kyugajxpa Isaiiu minimadyaku miidsuty ko du'un tkuxjaay:

Tyadu ja'ay xywyindsu'kupts wingu'uy agu'uy,

per ja jyot wyinma'āñ jagam 'yity ma ąjən.

⁷ Ni ti tkatsooty ko ńay'andíjūdū es xyja"awdáttuts.

Yu'ū tuk'uxp̄ejktup

di'ibū 'yana'amun'ajtypy je'eyu ja'ayuty.

⁸ Paqdyu Isaii t'anuumu dū'umbu ja'ayuty éxtum miidsutu. Mmastúttup miidsutu ja Diosu 'yana'amun es xypyadúndut éxtum ja ja'ay jaayum ttundu.

⁹ 'Yak'anmaayudu ja Jesús:

—Miits m'aktimpaduundup di'ibū m'aptujk tyuundup, es dū'un xy'uxtijtja ja Diosu 'yana'amun. ¹⁰ Moisés myooy ja ja'ayuty ja Diosu 'yana'amun ma jyuna'añ: "Mwindsu'ugup ja mdaaq mdeety", es "Ja di'ibū kyajxpejkupy u teety o u tyaaq, oogup u'ū." ¹¹ Per miits mjünandup ko tu'ugū ja'ay mbaat t'anuumu tyaaq teety: "Kyaj mbaat nbuduku, mut ko tugekyu di'ibuts nmudajtypy esxyup miits nbudukudu, tuudsu Dios ndukmøyoxy." ¹² Es pūn dū'un jyuna'añ, kyaj ńakytsyékyutu ja tyaaq teety tpudákut. ¹³ Es mudu tyaadu myajtugooydyup ja Diosu 'yayuku myadakun mut yu'ugyujxmu tadtu mgostúmbruty. Mayu dū'umbu mgostúmbruty di'ibū m'akpaduundup.

¹⁴ Jatugoku Jesús dyáxudu ja ja'ayuty, es t'anmaaydyu:

—Muđowdu nidugékyutu, es jaygyúkudu. ¹⁵ Yu di'ibū ja'ayuty jy'xtup, kyaj u'ū yajpekyka'adu, y'ū dū'un di'ibū pudsuump jyodoty wyinma'āñoty. ¹⁶ Di'ibū muđoodup, wa'an tjaygyúkudu.

¹⁷ Ko ja Jesús tmastutu ja ja'ayutu, ta tyujku tugoty es ja 'uyuxp̄ejkruty yajtuuđudu ti dūn 'yandijpyu tyadu 'yijxpajtun. ¹⁸ Ta ja'a 'yadsooju:

—¿Nan kyaj miits xyjaygyúkudu? Ko di'ibū tujkup aajóty, kyaj u'ū di'ibū yajpekyka'ap, ¹⁹ mut ko di'ibū tujkup aajóty, jodoty u'ū ñejxy, es óknüm pyudsemy.

Es mudu tyaadu Jesús tyuknija'adu ko tugekyu je'xy peky, wa'adsu'u.

²⁰ Es nandu'un 'yanmaayudu:

—Ko di'ibū pudsuump jyodoty wyinma'āñoty, u'ū situy yajpekyka'adup ja ja'ayutu, ²¹ mut ko ma ja ja'ay jyodoty wyinma'āñoty myiñ u axuk winma'āñ, u'ū mu'induunk, u'ū yajja'ay'o'k, ko ja'ay dyajtugódyu u'ū pujk úkunu wyindsu'kun, ²² u'ū ma'tsk, u'ū adsojk, u'ū andak, u'ū axuk jiky'ajtun, u'ū naywyinnaxu'āk, u'ū pi'tskajx, u'ū mujpátk, u'ū kujuun'át. ²³ Tugekyu tyadu axuk'ajtun, u'ū miimp jodoty winma'āñoty, es u'ū dū'un yajpekyka'apy ja ja'ayutu.

Toxytyujk kyaj 'yisraelítuty tmubeky ja Jesús

²⁴ Ta Jesús jap tsyo'oñ es ñejxy jamdsow ma Tiru kajpn es Sidón kajpn. Es tyujku ma tu'ugū tujk, es kyaj tjatsejky es pún tnijáwut. Per kyaj oj mbaat 'yity ayu'udsuyu. ²⁵ Tu'ugū toxytyujk di'ibū natuyu ñuuñ myudajtypy ja ka'oybyu, ko tmudooy ko tu naty jya'ity ja Jesús, ta tnimiñ es ñaygyoxtuñaaydyáku tyeky'ujxy. ²⁶ Tadu toxytyujk kyaj 'yisraelítuty es sirufenisyu ja'ay. Yu'ū 'yamdooju ja Jesús es ttúnut ja may'ajtun es dyajpudsámut ja ka'oybyu ma ja ñuuñ. ²⁷ Esu Jesús 'yanmaayu:

—Jayajp yajkáydyu u'unk unāl'k, mut ko kyaj 'yóyutu es ndukwingo'ondútum ja tsyajkaagyutu es nmo'oyum ja úkutu.

28 Es ja toxityujk 'yadsooy:

—Tuy'ajtunuu'u, Windsún, per extu yu uk kyaaydyup meesu patku'p di'ibu ja una'ku'ungutu yajka'adup ja tsyajkaakywyáy.

29 Net ja Jesús 'yadsooju:

—Mút ko oy tu m'adsoy, nüjx jotkujk mä mdük. Tu ja ka'oybyu pyudsemy mä ja mnuuxch.

30 Ko ja toxityujk jyajty mä ja tyujk, ta tpaty ja ñuux mabajngujxy es tu naty tyukpudsémyuty ja ka'oybyu.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu yedyujk di'ibu nat es awu'umup

31 Netu Jesús tsyo'oñ yap Tiru ñaaxóty, es ñajxy Sidón kajpnóty es majaty ja Dekápolus kajpnúty. Ta jyajty mä ja Galileeú Myejyñ. **32** Jap tyuknimiinudu tu'ugu yedyujk nat es awu'umup, es yajpuktsooy ja Jesús esu kyu'hu ttuknikónut tada yedyujk. **33** Ta Jesús oj dyajnejxy ja ja'ay wiink tsoo mä kyaj pán. Net ja kyawa'xypy t'adju ja ja'ay tyatskoty es mudu tsyuujy ttooñ ja ja'ayu ya'an. **34** Net ja Jesús pyat'ijxy tsajpótm, es myukxejy es t'anmaay:

—¡Awa'ats!

35 Netyu ja ja'ayu tyatsk 'yawatsy es ja ya'an 'yaghák. Ta oj yajxón kyajxpéky. **36** Esu Jesús tyuknirujk kudiibu pán t'awánut. Es éxtum jyantsyyayajtuknipejky, waanu ni'igu oj tmadyakwa'xy. **37** Es d'u'umña wyu'umudaaydyu ja ja'ayuty, es jyuna'andu:

—Tugekyu oy ttuñ, extu yajmudoobejkypy ja nátuty es yajkajxpejkypy ja uum.

Jesús dyajkáy nimajtáxk mil naxy ja ja'ayuty

8 **1** Mä tada tiempu mayu natyu ja'ayuty tu ñaymyúkudu es kyajpu naty tmudattu kya'ay 'yukun. Net ja Jesús dyaxu ja 'yuxpukpusty es t'anmaaydyu:

2 —Nmudajtypuuts ja pa'ayo'on mudu tyadu ja'ayuty, mut ko tu tyugukxubajnu mä 'yittu yaa mut uj es kyaj tmudattu ni tii ti jyu'xtup. **3** Es puñ negejxypyuts mä ja tyujkuty ayuu, yuugħadawdubu'u tu'aay, mut ko naagħtū jagam tu tsyoondu.

4 Net ja 'yuxpukpusty 'yadsoojudu:

—¿Es wi'ix mbaat yajmo'oy ja kya'ay 'yukun mä tyadu ituñ? Yaa ni pán kyatsuñu.

5 Ta Jesús yajtuñjudu:

—¿Naqk xymyudattu miidsuty yu tsajkaaky?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Juxtujk.

6 Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpukpusty es dyajnaxwaatstut ja ja'ayuty naxkujxy. Ta tkone'ky ja juxtujkpa tsajkaaky es tja'aygyħdáky ja Dios. Net ttujkwa'xy es tmooy ja 'yuxpukpusty, es ja'ajuty dyajwa'xtut mä ja ja'ayuty. **7** Myħdajttu naty nandu'nn naagħudyu ajkxu'un. Esu Jesús oj tja'aygyħda'aky ja Dios, es oj ttuk'yajwa'xtu ja 'yuxpukpusty mä ja ja'ayuty.

8 Nidukekyu kyaay 'yujts jyotkudaktu, es t'aktim'yajmujktu juxtujk

katsy ja tsajkaaky tyuktukü di'ibü nadüjkü. ⁹Di'ibü kääydyü nimajtáxk milün, es kyaj yajmaydsyóy ja toxytyüküty esü una'ku'ungüty.

Ta Jesús ñayjyugajxü mut ja'ajüty, ¹⁰es tyükü ma ja barkü mut ja 'uyxpüjküty es oj ñejxy ma ja ñaxwíñüdu Dalmanutü.

Fariseeüty t'amadowdü tu'ugü muj'ajtunü tsajpótmüdu

¹¹Ko jap jyajüty, ta naagüdyü fariseeüty tninüxtü ja Jesús es dyajtüudu tijaty es du'un dya'anüguga'ajüya'andü. Ta t'amoododü es tyuk'íxüdatü tu'ugü ijxwü'umün di'ibü myüdajtypy ja muj'ajtun püñ jantsyu du'n ko Diosü naty tu kyéxyüty. ¹²Netu Jesús oj myukxejy es jyunáñi:

—¿Ti kots xy'amadowdü miidsüty tu'ugü ijxwü'umün di'ibü myüdajtypy ja muj'ajtun?

¹³Ta ja Jesús tmastuttü ja'ajüty, es tyükü jatügok ma ja barkü es oj ñejxy wiink tsoo ma ja mejyn.

Fariseeüdyü 'uyxpüjkü

¹⁴Tüüdümü naty ja 'uyxpüjküty tja'aydyugódyü dyajnujxüti nü'ligu yu tsajkaaky, es jap barkoty je'eyü naty tmüdaty ti'igü tsyajkaaky. ¹⁵Ta ja Jesús tyuknipüjküdu:

—Ixtü, mnaygywentü'átüdüp müdü fariseeüdyü lyevaduurü esü Eroodusü jya'ajüty.

¹⁶Ta ja 'uyxpüjküty ñayjyunañüdu ak yu'ujüty:

—Paadyü du'un xy'anma'ayüm mut ko tu nyajmi'inüm yi'inüm tsajkaaky.

¹⁷Esü Jesús ñija'abü naty éxtümü naty ñayjyuna'anüdu. Ta 'yanmaayüdu:

—¿Ti ko mnayjyuna'anüdu ko kyaj xymyüdattü ja mdsajkaaky?

¿Tii kyajnuñ xyjaygyüküdu es ni xykyapáktunumü kwentü? Mük juun xymyüdattü ja mwinma'añüty. ¹⁸¿Tii kyaj m'ixtu miidsüty müdü mwiin, es ni mgamüdowdü müdü mdatsk? ¿Ti kyaj xyjamyatstu? ¹⁹Kots nyajwa'xy ja mugoxkpu tsajkaaky ma yu nimugoxk milbü ja'ayüty, ¿naak katsy xyajmujktü ja tsajkaaky tyuktukü di'ibü nadüjkü?

Es ja'ajüty 'yadsoodü:

—Majmajtsk.

²⁰Ta ja Jesús 'yak'anmaayüdu:

—Es kots nyajwa'xy ja juxtujkpu tsajkaaky ma ja nimajtáxk milbü ja'ayüty, ¿naak katsy xyajmujktü?

Es ja'ajüty 'yadsoodü:

—Juxtujk.

²¹Ta ja Jesús 'yanmaayüdu:

—¿Tii kyajnuñ xyjaygyüküdu ko kyajts yu'ujüty n'andijy ja tsajkaaky?^a

Jesús dya"agüda'aky tu'ugü wiints yap Betsaydü

²²Oknüñ jyajttü ma Betsaydü kajpn, es naagüty ja ja'ayüty dyajmiindü ma Jesús tu'ugü wiints, es tmunu'xtáktü es ttónat ja wiints.

a 8:21 Ix Matewu 16:12.

23 Es ta twijtstso'oñ ja Jesúś ja wiints es oj tmunejxy kajpnbu'aay. Ta ttukwingu'tse'ky waanu tsuŷy es tku'nikooñ. Ta dyajtuuy pūn 'yijxypy tii oyuu'nikooñ.

24 Ta ja wiints 'yijxpejky oga'an, es jyunañ:

—N'iijxypyudsu ja'ayu. Du'un kyuxu'uktu éxtumu kepy, per yo'oydyup éxtumu ja'ayu.

25 Net ja Jesúś tpujtáky jatugok ja kyu'u mā ja ja'ayu wyiin. Ta ja ja'ay oj 'yijxpéky es tugekyu t'ijxtaaynu wa'ats. **26** Net ja Jesúś tkejxy mā ja tyujk, es t'anmaay:

—Katu situy mduku kajpnóty es ni pún xykyatukmumadya'agudu tyaađu.

Peedru tnigajxy ko Jesúś ja'a ja Kristu

27 Net ja Jesúś es ja 'yuxruijkputy oj nūjxtu ma mutsk kajpnuty di'ibu wingón mā Sesareeu Filippu kajpn. Es tu'aay dyajtuuy ja 'yuxruijkputy:

—¿Wi'ix ja ja'ayu jyunaq'andu púndsu dūn uj?

28 Ta ja'aju 'yadsoodu:

—Naagutu jyunaq'andu ko mijtsu du'un Fwank Yajnubajtpu, naagutu jyunaq'andu ko mij m'Eliusuty, es akjunañdūpnūm naagutu ko mijtsu du'un jatu'ugu wiinkpu ja Diosu kyugajxpū.

29 Ta yajtuujdu:

—Es miidsuty, ¿wi'ix mjunaq'andu, púndsu dūn uj?

Esu Peedru 'yanmaayu:

—Mijtsu du'un ja Kristu di'ibu ja Dios wyin'ijx.

30 Esu Jesúś oj tyuk'ana'amudu kudiibu pún t'awánudu.

Jesúś tnigajxy ja 'yo'kun

31 Es net oga'an ja Jesúś t'awaq'anudu ja 'yuxruijkputy ko yu'u, ja Naxwíñudu Ja'ayu dyu Kyudunaabyu, jyantsy'ayowa'añ, es 'yuxtija'anudu ja mujja'aydyu'kuty esu teedywyindsánuty es ja di'ibuty tsajptugoty ya'uxruijkputp, 'ya"anmaaydyu ko ja'ay ya'ooga'anudu, es ko tugakxubajtp jyikypyuka'añ.

32 Du'un tyukmumadyákudu wa'ats. Net ja Peedru dyajnejxy wiink tsoo abeky es t'oooy.

33 Es ja Jesúś wya'kumbijty, es twin'ijxy ja 'yuxruijkputy es t'oojumbijty ja Peedru, es t'anuusum:

—¡Kátuts mij xy'awa'ktíky, mujku'ugópk Satanás! Mij kyaj dyu'nikoñdyu mwinma'añ éxtumu Dios, yu'u je'eyu mij mwinma'añ'ajtypy éxtumu ja'ayu.

34 Net ja Jesúś dyaxu ja 'yuxruijkputy es ja ja'ayu, es t'anmaaydyu:

—Pūn jaats pán xypyaujxa'añ éxtumdsu n'uxruijkpu, tsojkup es tmastu'udu ja kyu'um winma'añ es jyiky'átut éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruez ko 'yo'kun tninejxy, esu xypyatsoonut. **35** Mut ko ja ja'ay di'ibu jiky'ataamp éxtum ja kyu'um winma'añ, tyadu ja'ay nayyajtagóyudap. Per ja ja'ay di'ibu myastutypy ja kyu'um winma'añ es nayyakyu es xymyudúñuts uj es ttuñ éxtum jyuna'añ ja oybyu ayuk,

tyadu ja'ay pyaadup ja nitsokun. ³⁶ ¿Ti tsyoo ja ja'ay ko tjaganarátut tugekyu yu naxwíñudu pún yajtugeeypy ja 'yanmúja'an? Ni tii, ¿kudii? ³⁷ Pes pún tu dyajtugóy ja 'yanmúja'an, kyaip tii di'ibü mbaat maaat dyajjumtíy jatugok.

³⁸ Pún púnats xytyuktsoydyuump es ttuktsoydyúñ ja n'ayúkuts ya naxwiin ma pojpu ja'ay di'ibü Dios myastúttup, uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudy Kyudunaabyu, nan nduktsoydyúñpts kots nmínut jatugok mudu myúj'ajtun nDeedyuts es mudu 'yánklusuty.

9 ¹Nandu'un ja Jesús 'yamaaqayudu:

—Tuy'ajtun n'anumádu ko ta naaguty di'ibü ja yam ko kyaj 'yooktut extu koonum t'ixtu ja Diosu kyutujkun jya'ty mut ja myuk'ajtun.

Jesús tyugatsy

²Kyumdudujk xuu Jesús oj ñejxy ma tu'ugü kopku kújxmbu. Yü'ayu wyoo ja Peedru, Santya'agu esu Fwank. Es jam wyindúmaty tyugajtsy ja Jesús. ³ Yu wyit jyumbijty jantsy tu'xp es jantsy poop éxtum tsajp'e'pyky, éxtum ni pún ya naxwiin mbaat tkayajwe'emy poop. ⁴Es yu'ujuty 'yijxtu ja Elius esu Moisés myadya'aktu mudu Jesús. ⁵Net ja Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, oy ko nyaa'ajtum. N'ok'ya'o'oyum tugeugü uxkuda'ák tujk: tu'uk mij xyja'a'átut, jatu'uk tja'a'átut ja Moisés es jatu'uk tja'a'átut ja Elius.

⁶Du'un 'yanmaay mut ko ja 'yuxrphjkphy tsyu'ugudu naty, esu Peedru ni tkanijawu wi'ix jyuna'anut. ⁷Net oj myiñ tu'ugü yoots di'ibü yajnitujkudu, es yap yoodsóty yajmádooy tu'ugü ayuk di'ibü junaqamp:

—Tyaadadsu du'un ja n'U'unk di'ibuts njantsytsyejpy. Mumudowdu yu'u.

⁸Ko til'in ñas'ijxudu ma naty tu t'ixtu, ta kyaj tnaky'ijxtu ni pún, yu'ayu natyu Jesús ma yu'ujuty.

⁹Ko naty wyinjunaaktu ma ja kopk, ta Jesús tyuknirphjkudu:

—Kyaj xytyukmádyala'aktut ni pán di'ibü tu xy'ixtu, extu koonum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudy Kyudunaabyu, njikypyúkudu madsu naty tu n'eeky.

¹⁰Es mudu tyaadu tmudajttu ayu'udsyu ak yu'ujuty, es ñayyajtuejudu:

—¿Tii dunu tyaadu di'ibü myadyakypy ko jyikypyuka'añ ma 'ye'ky?

¹¹Es paqty dyajtuhudu ja Jesús:

—¿Ti ko jyuna'andu ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxrphjkphy ko yu Elius myina'añ jawyiin es kyaj ja Kristu?

¹²Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Tuy'ajtunu ko Elius myiñ jawyiin, es ko yu'u 'yuxkúkuty tugekyu. ¿Es tii, kyaj xyñijáwudu ko ma yu Diosu jyaaybyajtun tmadya'aky ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudy Kyudunaabyu, n'ayowa'añuts muk es nnuixxa'añuts uxitiy? ¹³Per uj n'anmaaydyup miits ko Elius tu myiñ^b, es tu ja ja'ay tyúnudu wi'ix yu'u ttimtsoktu, d'utun éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun.

Jesús dya"aguda'aky tu'ugü mixy di'ibü ka'oybyu myudajtypy

¹⁴Ko kyudaktu ma ja 'yuxrphjkphy di'ibü naty tu wyu'umdu, ta t'ijxtu may ja ja'ayuty juwadity ma yu'ujuty. Jamu naty nandu'un tmattsipkajxtu

^b 9:13 Ix Matewu 11:14.

ja di'ibuty tsajptugoty ya'uxruijktup. ¹⁵Ko ja ja'ayuty t'ijxtu ja Jesús, net du'upn wuy'umudaaydyu. Ta tninujxtu pue'egyu es oj tkajxpo'xtu. ¹⁶Net ja Jesús dyajtuaq ja di'ibuty tsajptugoty ya'uxruijktup:

—¿Ti mnaydyukkajxytsyikudup mut ja n'uxruijkpy?

¹⁷Nidu'uk jap mayjya'ayoty 'yadsoodu:

—Ya'uxruijkpu, tu'ts uj nyajmín yu n'u'unk di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu, es yu' u yajwuh'umap uum. ¹⁸Pes otyim maaty myátsyuty ja ka'oybyu es yajkudáyuty. Net ya'a'eebyuty, es yajnaydyutskaadyuty es du'upn nini'x yajwuh'umxuty juun. Tu'ts nja'anu'mu m'uxruijkpy esxyup dyajpudsémyu tadtu ka'oybyu, per kyaj tu tmumada'aktu.

¹⁹Es ja Jesús jyuanán:

—¡Ay, ja'ayuty dil'ibáty kyaj xymyudattu ja mu'bujku! ¿Extu nu'unnudsu du'un n'aktim'itut mut miidsuty es nmudánudut? ¿Na'adsu du'un xymyubuk'a'anduts? Yajmín ja mixy.

²⁰Ta tyuknimiinudsu. Es ko ja ka'oybyu t'ijxy ja Jesús, net ttukpaty ja mo'odyu ja mixy. Ta kyudaay es tyiimiyejky es 'ya'eepy. ²¹Net ja Jesús dyajtuaq ja u'unkteety:

—¿Nu'unnu dunu tyaqadu kujk tmudajnu?

Ta ja u'unkteety 'yadsooy:

—Extu tiyummutska'ajty. ²²Kanak ok yu ka'oybyu yajkukudáwuty juunóty es nu'joty, es du'un jyaya'ooga'ñuty. Tunu may'ajtun, pun mbaat oynu'unun ti muut xytyuñ, pa'ayooduguts uudsuty es pudujkuduguts.

²³Ta ja Jesús 'yadsooy:

—¡Katu mjuna'añ pun mbaat! Tugekyu yu'u mbyaaduty mut di'ibátyu Dios myubujktup.

²⁴Net ja u'unkteety yaxkeky:

—¡Nmubejkypyuts! ¡Pudujkuguts esuts n'akmu'bukut ni'igu!

²⁵Ko ja Jesús t'ijxy ko may ja ja'ayuty ñaymyujku'du, ta t'ooy ja ka'oybyu es t'anu'mu:

—Ka'oybyu, ujtsuts mij n'anmaapy, pudsum jap ma tadtu ja'ayun es katu mnakytyuku ma yu'un.

²⁶Ta ja ka'oybyu dyaj'yáxy ja mixy. Ta jatugok dyajmo'ty es pyudseemy, es dyajwe'emy éxtum o'kpu. May oj jyuna'andu ko tu 'yeky. ²⁷Per ja Jesús tmajtsy ma ja ky'u, es twijtse'ky. Ta ja mixy tyuna'aye'ky.

²⁸Net ja Jesús tyujku'du ma ja tyujk mudu 'yuxruijkpy ak yu'uyuty. Ta yajtuijdu ja 'yuxruijkpy:

—¿Tii da kots uudsuty kyaj tu nmumada'aktu tadtu ka'oybyu?

²⁹Ta 'yanmaayudu:

—Tyadu du'umbu ka'oybyu, yu'uyu muut pyudseemy je'eyu mut ko ngajxtákum.

Jesús tnigajxy myumajtsk ok ja 'yo'ku

³⁰Ko jam tsyo'ondu, ta ñajxtu Galileeu. Esh Jesús kyaj ttsejky es pun tnijáwdut, ³¹mut ko dya'uxrukta naty ja 'yuxruijkpy es ttukmu'madya'aktu:

—Uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'ñuts ma ja ja'ayuty, es yu'uts xya'ooktup, es ko tyugukxubátut, njikupyúkuduts.

32 Es ja'ajuty kyaj tjaygyujkudu éxtum 'yanu'umxudu, es tsyu'kudu es dyajtúwdut.

Pún waanu muj

33 Net jyajttu mä ja Kafarnaúm kajpn. Es ko naty 'yittu tugoty, ta yajtuuñudu ja Jesús:

—Tii du'un naty mdsipkajxtup miidsuaty tu'aay?

34 Es amoñu wyu'umdaaydyu, mut ko yu'u naty tu ttsipkajxtu ko púnu du'nun mä yu'ñjuty ni'igu myújuty. **35** Netu Jesús ñaxwe'tsy mä ja nimajmajtskru 'yuxruijkru, es t'anmaaydyu:

—Pún nidu'uk miits mnaybyuñta'agánudup muj kujxm, wa'an ñaybyuñta'agyuty yuunk naxyryu, es tmudúntuñ nidugekyu.

36 Net ttsa'ané'ky tu'ugu unal'ku'unk es tyuñqay kujk'aay mä ja 'yuxruijkru, es t'anmaaydyu:

37 —Di'ibu 'yaxájup tu'ugu unal'ku'unk éxtumu tyuñqay mudiñdu nxusuguyjxm, xy'axájupstu du'un uj; es di'ibuts uj xy'axájup, nan 'yaxájubu du'un di'ibuts uj xykyajx.

Di'ibu kyaj xyñi'o'o xyñiyáxum, yu'u du'un ijtp mut udsajtum

38 Net ja Fwank t'anmaay ja Jesús:

—Ya'uxruijkru, tuñs n'ixtu tu'ugu ja'ay dyajpudsémy ja ka'óybyuty mä yu ja'ay mudiñtu mxusuguyjxm, es kom kyaj jyudituñ mut udsajtum, tuñs nyajkubóktu.

39 Es ja Jesús 'yadsooju:

—Katu xyajkubóktu, mut ko di'ibu tyiimpy ja muj'ajtun mudiñtu nxusuguyjxm, óyuts xymyadya'aky es kyaj 'yaxusuguyt. **40** Es di'ibu kyaj xymyudsip'ajtum, yu'u duñ mut n'ijtum. **41** Pún pán mmo'oyudu oyjye'eyu tuk vasu wa'ats nuñ mut kots uj miits njal'ay'áttu, tuy'ajtun n'anuñmuñtu ko Dios myay'átup ja ja'ay.

Puroobuty ko pekyoty nyajka'am ja wiink ja'ay

42 Pún ja pún dyajpekykyal'ay nidu'ugu tyuñqay du'umbu unal'ku'unk di'ibuts uj xymyubujkp, waanu oy pyudsu'umxuñty kooxyup yajtuk'yo'kmawuuñtu tu'ugu muj paan es yajkujubijpnañtu mejyñóty. **43** Pún myajpekytyuñup tu'ugu mgu'u, niboot.^c Waanu oy ko mnajxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum kütuk mä ja jiky'ajtun winu xuuwinu tiempu, es kudiinum ko myajpajta'agut mut majtsku mgu'u mä ayoodákn, **44** mä ni na'a kya'oogut ja tñuñl'k es ni kya'oogut ja juñu. **45** Es pún myajpekytyuñup tu'ugu mdeky, niboot. Waanu oy ko mnajxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum, tekytyuk mä ja jiky'ajtun winu xuuwinu tiempu es kudiinum ko myajpajta'agut mut majtsku mdeky ma ayoodákn, **46** mä ni na'a kya'oogut ja tñuñl'k es ni kya'oogut ja juñu. **47** Es pún myajpekytyuñup tu'ugu mwiin, juut. Waanu oy ko mnajxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum, mut tuk adu'um je'eyu mwiin mä ja jiky'ajtun winu xuuwinu tiempu es kudiinum

^c **9:43** Xytyuk'l'ijxumu Jesús ko di'ibu xyajpekytyu'unum, yu'u jot winma'añ, es kyaj yu'adyu ku'u, teky es ni yu'u wiin. Ix Markus 7:18-23.

ko myajpujta'agat mut majtsku mwiin ma ayoodákn, ⁴⁸ma ni na'a kya'oogut ja tunu'k es ni kya'oogut ja juun.

⁴⁹Es nidagekyu ja'ayuty 'yayówdut, oyu tudu ayo'on njaja'ambu éxtumu juun xytsya'ayum. Extumu juun dyajtu'utsy ja tsu'utsy kudiibu mya'adu, tudu ayo'on mbaat xytyukmuwingo'onum ja Dios. ⁵⁰Oy u kqan. Per pun tugooyñap ja tylamts'ajtu, kyaj wi'ix 'yóuyut es jatugok tylamu. Ittu éxtum ja oy kaqan es jiky'attu amumdu'uk jot nixim niyam.

Kasaqadu ja'ayuty ñaymyastu'ududu

10 ¹Net ja Jesús tsyo'oñ Kafarnaúm es oj ñejxy ma ja Judeeu ñax es 'yawinnajxy ma ja Jordán muñnum jadsoo ma xuu pyudsemy. Jap ja ja'ayuty ñaymyujkudu jatugok ma naty yu'u, es dya'uxpeky éxtumu naty yu'u ya'uxpeky jaayum. ²Net nagudyut fariseetu tnimiindu Jesús es du'un dya'anuguga'ajuya'andu. Ta dyajtuudu:

—¿Tii mbaat yu yedyujk tmastu'uty ja ñudo'oxy?

³Ta ja Jesús 'yadsooju:

—¿Wi'ix t'ane'emy ja Moisés?

⁴Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ja Moisés tu dyajnigutuku es mbaat ja yedyujk tmastu'uty ja ñudo'oxy pun jawyiin tmo'oy tu'ugu neky ma jyuna'añ ko kyaj t'oknudo'ox'aju.

⁵Ta Jesús 'yanmaqayuudu:

—Ja Moisés tkuxjaayu tudu ana'amu ja'agyujxm ko kujuun miidsuty. ⁶Per ma tsyondaky ko Dios dyajkojy tugekyu, yu Diosu jyaaybyajtu jyuna'añ: "Dios yajkoj ja ja'ayuty yedyujk es toxtyujk." ⁷Paaty ja yedyujk 'yabekyu ma ja tylaak tyeety es du'uñ ñaybyuwa'agudu mudu ñudo'oxy, ⁸es nimajtsk jyiky'attu éxtum tu'ugu je'eyut." ⁹Paaty di'ibu ja Dios tu dyajnaymyuku, ni pun tkayajwuxu.

¹⁰Ko naty jap tugotytu, ja 'uuxpujkupy yajtuujudu jatugok yu tyladu.

¹¹Esh Jesús 'yanmaqayuudu:

—Di'ibu myastutuypu ja ñudo'oxy es pyeky mudu wiink to'oxy, yajtugeepy ja pujk úkunu wyindsu'kun. ¹²Es pun ja toxtyujk myastutuypu ja ña'ay es pyeky mudu wiink yedyujk, nan yajtugeepy ja pujk úkunu wyindsu'kun.

Jesús tkuni'xy ja una'ku'unguty

¹³Nagudyut ja'ayuty dyajmíndu 'yuna'ku'unguty esu Jesús tyónudu, es ja 'uuxpujkupy t'oodu ja ja'ayuty. ¹⁴Ko ja Jesús t'ijxy, ta 'yajku mut yu'ujuty es t'anmaqaydyut:

—Mastu'uttu, wa'andsu una'ku'unguty xyñimínduts, es katu xyajjumbity, mut ko ja Diosu kyutujku yu'u jya'a'lajtypu di'ibu du'uñ éxtum yu'ujuty. ¹⁵Tuy'ajtu n'anumudu ko di'ibu kyaj t'axaju ja Diosu kyutujku éxtum tu'ugu una'ku'unk, kyaj tylkut ma Diosu kyutujku.

¹⁶Net ttsa'ane'ky ja una'ku'unguty. Ta tkuxkooñ ja kyu'u ma ja kyubajkuty es tkuni'xy.

Makja'ay tmumadya'aky ja Jesús

¹⁷Ko ja Jesús 'yaktu'uyo'oy, net myiñ tu'ugu yedyujk puye'egyu, es ñaygyoxtunaqaydyáku Jesús wyindum es yajtuuju:

—Oy ya'uxp̄ejkpu, ¿ti tsojkup ndúnuduts esuts nyajtukkumáyut ja jiky'ajtunū winū xuu winū tiempū?

18 Netu Jesú 'yanmaayu:

—¿Ti kots mij xytyijy kots uj n'óyuty? Ja'a ko yu'ayu dū'anu Dios oy.

19 Oy xyñija'aju ja Diosu 'yana'amun: "Katū myajja'ay'eky; katū xyajtugóy ja p̄ujk úkunū wyindsu'kun; katū mmeetsy; katū mādu andakungyéjxm p̄an xyñiwaambéty; katū ti xyñipeky; mwindsu'ugup ja mdaak mdeety."

20 Ja yedyujk 'yadsooy:

—Ya'uxp̄ejkpu, tugekyu tyaaadu tuuts nguydyuunda'ay extu tu ndimmutsk'átyuts.

21 Netu Jesú twin'ijxy mādu tsojkun, es t'anmaay:

—Jatu'uk mdugoy'ajtxuty. Nujx took tugekyu di'ibu mmudajty mjaygyejpy es yajwa'x mā ayoobu ja'ayuty, es net xypyamínuduts es dū'an xymyudátut ja oy'ajtun jam tsajpótm.

22 Es ko tmudooy yu tyaaadu, ta ja yedyujk jyotmaydyuktuujku. Ta oj ñejxy jotmaymyuut, mut ko nüggo naty jyantsymyukja'ayuty. **23** Ta ja Jesú t'ijxumbijty, es t'anmaaydyu ja 'uxp̄ejkpu!

24 Ja 'uxp̄ejkpu dū'anu wyu'umudyaaydyu mādu tyaaadu. Esu Jesú 'yak'anmaayumbijtudu:

—¡Tsip nimujaä esu mukja'aydyujkutu tyákuudut mā Diosu kyutujku!

25 Ni'igü tsyípuyt es tu'ugu mukja'ay tyákuut tsajpótm es kudiinum ko tu'ugu kameyu ñáxut xu'uñi jutoty.

26 Ko t'akmuoodudu tyaaadu ja uxprejkpu, waanu ni'igu wyu'umudyaaydyu dū'anu es ñayjuñanánu:

—Pes, ¿pánu dū'un mbaat ñitse'eky?

27 Esu Jesú wyin'ijxudu es 'yanmaayu:

—Mādu ja'ayuty kyaj mbaat, per mādu Dios, ak mbaat tugekyu.

28 Netu Peedru t'anmaay ja Jesú:

—Es uadsuty situy tuuts tugekyu nmastutta'aydyu es mij nbanujxtu.

29 Jesú 'yadsoojo:

—Tuy'ajtun n'anuñmuñdu ko oytyim pánuty di'ibu tu tmastu'uty ja tuyjk, o myuga'axuty, o tyaaak, o tyeety, o 'yu'unguty, o ñax kámuty mut kots xypyanejxy uj es ttuñ éxtum jyuna'añ ja oybyu ayuk, **30** tadu ja'ay Dios mo'oyudup tyam mā tyaaadu naxwíñuñdu mugo'px dū'anu ni'igu tuyjk, tyaaak, myuga'axuty, 'yu'unguty esu ñax kámuty, oy 'yayoy dū'un; es nandu'ñu tsajpótm Dios myo'oyudut ja jiky'ajtunū winū xuu winū tiempu. **31** Per may di'ibu tyam yā naxwiñ ijtp muñ, jam tsajpótmu Dios pyujsa'agudut mutsk; es may di'ibu tyam yā naxwiñ ijtp mutsk, jam tsajpótmu Dios pyujsa'agudut muñ.

Jesús tnigajxy myuduguk ok ja 'yo'kun

32 Jamu naty wyimbattu mā ja tyu'uñu Jerusalén, esu Jesú jawyiinu naty ñejxy mā ja 'uxp̄ejkpu. Es ja nimajmajtsku dū'anu wyu'umudyaaydyu es tsyu'kudu ja ja'ayuty di'ibu panujxudu. Net ja Jesú twoonejxy wiink tsoo ja nimajmajtsku 'uxp̄ejkpu. Ta oj ttukmuñmadya'aktu di'ibu naty jatán kubatánup, **33** es 'yanmaayu:

—Ixtu, nbatuikum Jerusalén mā uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu
 Kyudunaabyu, nyajkuyak'añuts mā yu teedywyindsúnuty es mā ja
 di'ibuty tsajptugóty ya'uxruijktp, es xytyuknikajxpataq'anduts ja o'kun
 es xykyuyaka'anduts mā ja romanu ja'ayuty. ³⁴ Yu'uts xyñixi'iga'an
 xytyukxi'iga'anduts, xywyopa'anduts, xyñidsujuya'anduts es xya'oooktupts,
 es ko tyugukxubátut mādsu naty tu'neeky, njikupyákuđuts.

Santya'agü esü Fwank t'amadowdu tu'ugü may'ajtun

³⁵ Net ja Santya'agü es ja Fwank, Zebedeeu myaangüty, tmüwingoondu
 ja Jesús es t'anmaaydyu:

—Ya'uxruijkpu, ndsojktupts es xytyúnut ja may'ajtun di'ibü n'amdoodüp.

³⁶ Net ja Jesús yajtuađudu:

—¿Ti dün mdsojktüp esüts ndúnut?

³⁷ Ta t'anmaaydyu:

—Mooydyüguts esüts n'u'uñudut tu'uk mā m'aga'añgyu'ü es jatu'uk mā
 m'anajñgyu'ü ko m'ana'amä'añ mäj'ajtun mäut.

³⁸ Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Miits kyaj xyñijáwuđu ti dün m'amdoodüp. ¿Tii mmudánudüp
 miidsüty, éxtüm mbäat njuna'anum xy'uuktu mā ja káluz mats uj n'uuga'añ.
 ¿Tii mmudánudüp miidsüty éxtüm mbäat njuna'anum mnubáttut éxtümts uj
 nnubata'añ?

³⁹ Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Nmudánudüppts.

Esü Jesús 'yanmaaydyu:

—Tay'ajtun ko miits m'uuktu mā ja káluz mats uj n'uuga'añ, es
 nandu'un mnubáttut éxtümts uj nnubata'añ. ⁴⁰ Per uj kyajts xypyaaty esüts
 miits nmo'oydyut es m'u'uñudut mats n'aga'añdsyoo o mats n'anajñdsyoo.
 Diosu dü'un pátüp tmo'oydyut di'ibáty tu' yajtuknibüjtaagü.

⁴¹ Ko ja nimajkpu uxruijkpüty tmüdooodü tyaqadu, net ttuk'ak'ajtun
 ja Santya'agü es ja Fwank. ⁴² Netu Jesús dyáxudu nimajmajtsku, es
 t'anmaaydyu:

—Mnija'adüp miits ko di'ibáty 'yana'amdu yä naxwiïñ, jya'abáktüp
 ja ja'ayuty, es 'yana'amdu éxtüm yu'ajuty ja kyutujkun. ⁴³ Per kyaj
 dyu'un'ätut mā miidsüty. Nik ni'igü ko di'ibü naybyüjta'agánüp mäj mā
 miidsüty, yu'u myudündüp ja myu'uxruijkpüty, ⁴⁴ es oytyim pánuty
 miidsüty di'ibü itaqamp jawyiin, yu'u myudündüp ja myu'uxruijkpüty
 éxtümxuyüp yu'udyü myuduumbu. ⁴⁵ Dü'un éxtüm uj, ja Naxwíñudu
 Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts nmiin naxwiïñ esüts nyajmudúnut, ja'ats
 uj tu'nnimíñ esüts uj ja ja'ay nmudúnut esüts ngubáttut mayu ja'ay ja pyeky
 kots ja'a ngu'oogut, dü'un may tmüdáttut ja nitsokun.

Jesús dya'ijxpéky tu'ugü wiints

⁴⁶ Net jyajtun Jerikoo. Es ko natyu Jesús kyajpnbudsémy mut ja
 'uxruijkpüty es mut ja mayjya'ayuty, tu'ugü wiints di'ibü xyu'ajtypy
 Bartimeeu, Timeeu myaank, jamu naty 'yu'uñtu'ubü'aay es t'amdooy ja
 limosnu. ⁴⁷ Es ko tmüdooy ko wyingón ja Jesús nazarenu, ta ja wiints yaxkeky:

—¡Jesús, Davitu tuuamp 'yaaats, pa"ayooguts mij!

48 May ja ja'ayut 'yoojudu es 'yamónut, per ja wiints ni'igu waanu muk yaxkeky:

—¡Davitu tuuamp 'yaaats, pa"ayooguts!

49 Net ja Jesús wya'k'a'aju, es jyunán:

—Yajmíndu.

Ta ja ja'ayut t'anmaaydyu ja wiints:

—Jotkujku, pudu'uk, mut ko tam myáxut.

50 Net ja wiints tnasjajtu ja tsyamarruu, es pyujte'ky. Ta twinguwa'ku ja Jesús. **51** Net ja Jesús yajtuuju:

—¿Ti mdsejpy esuts uj ndúnuduts?

Ja wiints 'yadsooy:

—Ya'uxrphjkpu, yu'uts njatsejpy esuts n'ijxpúkut.

52 Ta ja Jesús 'yanmaayu:

—Mbaqat mnejxy. Tu m'aguda'aky mut ko tuts xymuubeky.

Netyuu ja wiints oj 'yijxpéky, es tpanejxy ja Jesús.

Jesús tuuku Jerusalén éxtum tu'ugu rey

11 **1**Ko naty jya'ta'añ Jerusalén, ko jyajttu Betfajee, jamuu ma ja Oliivus Kopk, netu Jesús tkejxy majtsku'uxrphjkpu, **2**es t'anmaay:

—Nujxtu ma yu mutsk kajpnu'unk di'ibu yajwingu'iixup, es jap xypyqadut kuwuuñ tu'ugu burruu di'ibu ni pánnuum tkatuk'u'uñu. Mugaju es xyajmínut. **3**Es pun ja pun myajtáwudu: “¿Ti ko xymuugaju?", net xy'anuumat: “Ja Windsán yajtunaampy es pojun tkajxumbítut jatugok.”

4Es ja 'uxrphjkputy oj nujxtu, es tpattu tu'ugu burruu kuwuuñ tujk agu'um muj tu'ubu'aay. Es ko naty tmugaju ja burruu, **5**net ja ja'ay yajtuujudu:

—¿Ti ko xymuugajudu tadau burruu?

6Es yu'ujut 'yadsoodu éxtum Jesusuu naty tu 'yanu'umhudu. Net ja ja'ay myastútudu. **7**Ta oj dyajnuijxtu ma ja Jesús es tpejtáktu ja wyit jam burruu ñikujxm, es ja Jesús ttukpejty. **8**Es ja mayjya'ayut yda'ptu ja ñikujxyudu wit tu'uaa. Wiinkupyt tuujtu ja kepyu 'yaay xye'entsy es ttukwin'o'oxudu ja tu'uaa. **9**Ja ja'ayut di'ibu nujxtup jawyiin es nandu'uun ja di'ibu miinduu ux'ok ya'ax jyoktuu:

—¡Awdattu Dios! ¡Kuni'lxy di'ibu miimp éxtum Nindsun'ajtuum Diosuu kyudunaabyuu! **10**Muj kujxm 'yítu ja rey Davitu tuuamp 'yaaats di'ibu yajkutukaamp. ¡Awdattu Diosuu tsajpótmudu!

11Ta ja Jesús kyajpnijajty Jerusalén es jyajty ma ja muj tsajptujk es t'ijxtuaq tugekyu di'ibu jap. Ta tsyo'oñ jam es tmuejxy ja majmajtsku'uxrphjkpu 'uxrphjkputy ma Betañu kajpn, mut ko tu tsyu'ujunaty es jap mya'aja'añ.

Jesús tkajxpéky ja iigu kepy

12Jakumbom ko Jesús tsyo'oñ jap Betañu, ta yu'o'ku. **13**Ta t'ijxy tu'ugu iigu kepy tu'ubu'aay. Ta tnimuja'ky, es kyaj tpaty ni ti tyuuamp ja kepy, je'eyu 'yaay, ja'a ko kyajnuum ja tiempu ma tyuuamp. **14**Ta ja Jesús t'anmaay ja iigu kepy:

—Ni na'q mganakytyuamp'átut.
Es ja 'yuxruijkpuyt tmudoodu.

Jesús dyajpudsémy di'ibü juuy to'ktüp mä ja mäj tsajptujk

15 Oknum jyajttu Jerusalén, netu Jesús tyujku mäj tsajptujk ñabotsoty. Ta dyajpudséemy di'ibü naty jap juuy to'ktüp es dyajjumbijty ja myeesüty di'ibü naty jap wyingugoondüp ja meeñ mut ja tsajptujk meeñ, es dyajjumbijty ja syiyüty di'ibü pakto'ktüp. **16** Es kyaj dyajkutijky es pán dyajnáxut otyiity mäj tsajptujk ñabotsoty. **17** Ta dya'uxpejky ja ja'ayüty, es t'anmaay:

—Ja Dios jyunáñ ma ja jyaaybyajtun: “Yu ndujkuts yu'u ma ñidügekyu naxwíñudu ja'ay kyajxta'aktu”, per miidsüty tu xyajwa'andu ma'tspu aank.

18 Es ja teedywyindsúnüty es ja di'ibütsaajptugóty ya'uxruijktüp tmudooy yu taadu. Ta t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix ja Jesús 'yoogut, per ttsu'ugudu, ja'a ko ñidügekyu ja ja'ayüty tam yajxón tmudoo'ítü ja 'yuxruijkun. **19** Es ko tsyu'ujnu, net Jesús tsyo'oñ jap Jerusalén.

Iigu kepy tyu'utsy di'ibü Jesús tu tkajxpéky

20 Jakumbom jepy ko jyambitandu Jerusalén, ta ñaxtu mä ja iigu kepy, es ja 'yuxruijkpuyt tu t'ixtu ko tu naty tyu'tsnu. **21** Ta ja Peedru tjamejtsy, es t'anmaay yu Jesús:

—Windsán, ¡ix! Tu tyutsnu tyadu iigu kepy di'ibü mij tu xykyajxpéky.

22 Jesús 'yadsooy:

—Mubuktu Dios. **23** Tuy'ajtun n'anuumadu ko pun ja pun miits m'anuumadu tyadu kopk: “Juwala'k ja yaa. Nuix meyjñóty.” Pun kyaj xyujpjáwudu, pes du'uuu duu jyátut. **24** Paaty n'anuumadu miidsüty ko tugekyu di'ibü miits m'amdooodüp ja Dios mä mgajxta'aktu, pun mmubujktüp, m'axájüdüp. **25** Es ko mgajxta'aktu, mma'xtüp di'ibáty miits mduunadüp axuu, es du'uu yu mDeedyu tsajpótmudu mma'xüdüp miidsüty ja mbojputy nandu'un. **26** Es pun kyaj xymya'xtü di'ibü mduunadüp axuu, mDeedyu tsajpótmudu nan kyaj mma'xüdut miidsüty ja mbojputy.

Jesús kuytujkun

27 Ta net jyajttu Jerusalén. Es ko natyu Jesús jyadity mäj tsajptujk ñabotsoty, ta ñimiinadu Jesús ja teedywyindsúnüty es ja di'ibütsaajptugóty ya'uxruijktüp es ja mäjjia'aydujukuty, **28** es yajtuaújadu:

—¿Punu kuytujkun muut xytyuñu tyadu? ¿Pán tu mgutujkunmo'oyüty?

29 Ta Jesús t'adsoodu:

—Uj nandu'un nyajtewaambyuts tu'ugü ayuk miidsüty. Pun xy'adsoojumbijtputs, net n'anuumut ti kutujkunuts uj muut nduñu tyadu.

30 ¿Pán kutujkunmooyu Fwank es yajnubátut? ¿Dios, o yu ja'ayüty? ¡Adsooduguts!

31 Ta ak yu'qüty ñay'uñ ñaygyajxudu es ñayjuyuna'qñadu:

—Pun n'okjuna'añum ko ja Dios tuk'ana'am, ta xy'adso'om: “Es pun du'uu, ¿ti ko xykyamubuktu?” **32** Es pun njuna'añum ko ja'ayüty, ta yu ja'ayüty xytyu'unum axuu, mut ko ñidügekyu yu'qüty tmabaktu ko Fwank yu'u ja Dios kuygajxpu.

33 Ta t'anmaaqydyu ja Jesús:

—Kyajts nnijáwudu.

Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Es uj nan kyajts miits n'awánudut ti kutujkunuts uj mūut nduñu tyaadu.

Axuk kamgwentu'ajtpu'tu éxtum u ijxpajtu

12

1 Net tyujku ya'uhrupikpu mat kanak nax ijxpajtu es jyunañ:

—Jaa ijty tu'ugu yedyujk di'ibu kyoj yu uuvu kam ma ja ñax.

Ta tnageemy es dya'uyuuu ma dyajnipátut ko ja uuvu yajwinma'adsa'anut es tkojy tu'ugu potsy kujxm ma mbaat jam n'ijxkákum es ngwentu'ajtum tugekyu. Oknum tmooy tukmiky ja uuvu kam mude wiink ja'ayu'ty es tsyo'onnu ja kugam. Jagam nax jagamgajpn oj nejxy.

2 Ko tpaty ja tiempu ma ja uuvu yajtujkmukánnu, ta tkejxy tu'ugu tyuumbu es t'amdówut ja muduumbuty ja uuvu di'ibu pátup ja kugam.

3 Es ja uuvu kamgwentu'ajtpu tmajtstu ja kugam tyuumbu, tkepywyojptu es dyajjumbijttu. Ni tii tkamooodyu. **4** Net ja kugam tkejxy ja wiinkpu tyuumbu, es tyaadu ttsaaga'tstu es dyajtsayujttu kyubajk es axuk ttuundu.

5 Ta ja kugam tkejxy ja wiinkpu, es yu'u dya'o'ktu. Oknum ja kugam tkejxy ja wiinkpudyu tyuumbuty nimay, es ja uuvu kamgwentu'ajtpu tkepywyojptu naaguty ja tuumbuty es naaguty dya'o'ktu.

6 Ja kugam tmudajnu je'eyu tu'ugu myaank di'ibu jyantsytsyejpy, ja'a kyajx tim ok es twinmaay: "Wyindsu'ugubuduts ja nmäank." **7** Es ko t'ijxtu ja uuvu kamgwentu'ajtpu ko myiñ ja kugam myaank, ta ñayjyunañdu ak yu'ujuty: "Tyaadu du'un di'ibu 'yaxajuyaampy yu kyuma'añ. Min n'ok'yal'o'kum, es du'un nmewu'umum udsajtum."

8 Ta tmajtstu, dya'o'ktu es dyajpudsuumdu ja ñini'x ma ja uuvu kam.

9 Ta ja Jesús yajtchu:

—¿Ti tyunaampy mat yu'ujuty ja kugam? Pes míñup es dya'o'ktu'ayu'du tadtu axuk ja'aydyujk, es tmo'oyut wiinkpu ja 'yuuvu kam.

10 ¿Tii ni na'anum miits xykya'uhrupktu ja Diosu jyaaybyajtu ma jyuna'añ?:

Ja tsaa di'ibu ja pojtspru'yuxtijtu,

tu tpaatay ja lyugaar ma ja tujk t'ajx'áty.

11 Tyaadu du'un ja tyu'unun ja Nindsun'ajtum Dios,
es n'okwu'umudya'ayum du'apñu.

12 Ta ja teedywyindsáñtu es ja fariseeuyt tjamatsandu ja Jesús, ja'a ko tmwinma'añbyáttu ko yu'udyu naty yajmadyákp mude tadtu ijxpajtu. Es mat ko tsyu'kudu ja nax kajpn, ta tna'ijxtu ja Jesús es ñejxtu.

Jesús tmadya'aky ja kugubajtu

13 Oknum ja Jesús yajtuknikejxy nidu'ugu'ty ja fariseeuyt es Eroodusu jya'ayu'ty, es t'uxtaqaydyu wi'ix mbaat dya'anuguga'adu ja Jesús. **14** Ta ja'ajuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ya'uhrupikpu, nnija'adupts ko mgajxy mat ja tuy'ajtu es ni xykyatuñu kwentu di'ibu ja'ayu'ty myadyáktup. Je'eyu xya'uhrupeky mat ja ñu'u tyu'u ja Dios. ¿Tii óyudsu da ngugubátut ma yu yajkutujkp kopk, o kyajh?

15 Es ja Jesúś ñija'abu naty ja tyádudyu 'yaxuk winma'añuty. Ta t'anmaaydyu:

—¿Ti kots miits xyajka'aja'andu? Tuk'ijxtuguts ja meeñ di'ibu muut mgugubety.

16 Net dyajmiindu tu'ugu platu meeñ. Ko tyaadu t'ijxy ja Jesúś, net dyajtuhuy:

—¿Punu tyadu wyiin jyujp esu xuu di'ibu yam kuxja'ay?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Yu yajkutujkpu kopk.

17 Net ja Jesúś 'yanmaayudu:

—Pes mo'oydyu ja yajkutujkpu kopk ja di'ibu yu'u jya'a'ajtypy, es mo'oydyu ja Dios di'ibu Dios jya'a'ajtypy.

Ko tmudoodu tyaadu, ta du'upnu wyu'umudyaaydyu.

Ja'ay dyajtawdu pun jikypyáktup ja o'kpuyt

18 Net oj tninjxtu Jesúś naagħudyu saduseeuty. Ja saduseeuty jyuna'andu ko kyajp jyikypyukalāñ ja o'kpuyt. Du'unu tyadu ttulknibhjtakadu:

—Ya'uxprujkpu, Moisés dyajnigutíku ko pun ja pán 'yeeky es kyaj tu tpattu 'yu'unk, ja myuġa'ax pyúkpu ja ku'ekytyo'oxy es tmudáttu ja 'yu'unk, es ja'a tyuknikuwxm'átup ja jamyii. **20** Du'un jyajty ma uħdsu. Tamu naty juxtujk tukka'axu yedyu. Ja ka'axkópk pyejky, es 'ye'ky, kyaj tpattu ja 'yu'unk. **21** Ta ja myuħmajtskpu tpejky ja ku'ekytyo'oxy, es nandu'un jyajty. Es ja myuħuġużukpu nandu'un jyajty, **22** extu ko 'yabuħseem yijahxtujk, es ni pán tkatukpattu 'yu'unk. Es ko tyadu du'un tugekyu ñajxy, ta nandu'un ja toxtyu. **23** Es ma jyikypyukalāñ ja o'kpuyt, ¿pánek nidu'ugħu tadu juxtujkpu uqal'kutu ñħodo'oxy'átup, éxtu tħu pyujkta'aydyu muut yu'u?

24 Esu Jesúś 'yadsoojdu:

—Miidsu nħugħoo m'okkajxtugħoo yħadu, muut ko kyaj xynijawħu ja Diosu jyaaybyajtun es ni ja myuġi'ajtunu Dios. **25** Es ko ja o'kpuyt jyikypyáktu, ni kyapáktu ni pun, du'un 'yittu ēxtu anklusu tsajpótmu. **26** Yu o'kpuyt situ jikypyáktup. ¿Tii kyajnha miits xyajmadya'aktu ēxtu ja Dios jyunañ ma ja jyaaybyajtun, ma tmadya'agyu tadu apuġnyep ko tyoy?, ko t'anmaay ja Moisés: "Ujtsu du'un ja Abraqanu Dyios, Isaq esu Jakoob." **27** Yu Dios, kyaj yu'u Dyios'átyu ja o'kpuyt, yu'u du'un ja jiikypyu. ^d Es du'un miidsu situ nħugħoo m'okkajxtugħoo yħadu.

Ana'amun waanu tnejju

28 Net nandu'un ñimiinh Jesúś tu'uk ja di'ibu tsajptugóty ya'uxprujk, di'ibu tħu tmudoyu tyaadu es ñija'ap ko Jesúś tħu t'adsoodu ja saduseeuty mħudu wiċċi'ajtun. Ta dyajtħu:

—Ya'uxprujkpu, ¿di'ibu du'un ja ana'amun ni'ligu myuġiħu?

29 Ta Jesúś 'yadsooj:

—Ja ana'amun di'ibu ni'ligu myuġiħu, yu'u tyaadu ma jyuna'añ: "Mħadowdu es jaygyükudu, miits israelítu: ja Dios di'ibu Nindisan'ajtum,

^d 12:27 Yu'u yandijpy ko mħudu Dios tugekyu jyiky'ajitta'aydyu. Ix Lukas 20:38.

yu'ayu je'eyu Windsan'ajtp. ³⁰Tsoktu ja mWindsán Dios mut winu mjot mwinma'añ, mut winu m'anmaja'an es mut winu mmuja'a." ³¹Es ja myumajtskru yu'u du'un jyuna'añ: "Tsoktu ja mmudujkpa'a éxtum mij ku'um mnaydsyékyu. Tadu nimajtskru ana'amun nik ni'igu myújuty kudiinum ni tu'ugu wiinkru.

³²Ta ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpujkp 'yanmaayu Jesús:

—Oyuts tu xy'adsoy, ya'uxpujkru. Thy'ajtunu'ko ijtp tu'uk je'eyu Dios, kyajpu wiinkru. ³³Es pán ndsojkum ja Nindsan'ajtum Dios mut winu njot nwinma'añ'ajtum, mut winu nmuja'a'ajtum es pán nandu'un ndsojkum ja nmudujkpa'a'ajtum éxtum nnaydsyojkum ku'um, yu'u situy nik ni'igu tsyobaqadut kudiinum tugekyu yojxan es tugekyu windsu'kun di'ibu yajtooydyup artalkujxm.

³⁴Es mut ko ja Jesús niya'ap ko ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpujkp tu'yadsooyu mada wiyj'ajtun, ta t'anuumu:

—Je'eyu tim waanu mdugoy'ajtxu es m'ítut ma Dios yajkutíky.

Es kyaj pán 'yoknaydyuk'a'ijxanu es t'ak'yajtawut ni tii.

Pánu tyuump 'yaats ja Kristu

³⁵Oknúm ko Jesús ttuk'uxpejky ja ja'ayu myu tsajptujk nabotsoty. Ta yajtuejudu:

—¿Wi'ix ko yu di'ibu tsajptugóty ya'uxpujktup jyuna'andu ko yu Kristu yu'u tuump'ajt aqas'ajtup ja Davit je'eyu? ³⁶Mut ko Davit ku'um, mut ja myuk'ajtun ja Espíritu Santu jyuna'añ:

Yu Dios t'anuumu ejtsu nWindsán:

"U'uñu yaa aga'añdsyoo ma ayu,

extu kots uj nyajtugóyt tugekyu mij ja mmudsip."

³⁷¿Es wi'ix mbaat yu Kristu tyuump'aty 'yaats'atyu yu Davit? Pes Davit ku'um junaamp nWindsán.

Es ja ja'ayu di'ibu nimáyudyu naty, yu'ayu myudoodaaydyu yajxón ja Jesús.

Jesús tnigajxy ja fariseeuyt es di'ibu tsajptugóty ya'uxpujktup

³⁸Es ja Jesús t'aktuk'uxpejky:

—Naygywentu'átudu miidsuty mut ja di'ibu ya'uxpujktup tsajptugóty.

Yu'u pyuýtaktu ja witu yembyu es ttsoktu es ja ja'ayu 'yubo'x kyajxpo'xudut tu'aay mada windsu'kun, ³⁹es tsajptugóty yap tyim'u'uñuya'andu ma ja ja'ayu mbaat yajxón 'yíxudu es myu windum 'yu'uñuya'andu ma pán kyay 'yuuktu. ⁴⁰Es tpukudu ja tyukatu yu ku'ekytyo'oxyu, net kyajxta'aktu jeky es du'un twin'uaña'andu ja ja'ayu, es nay'andíjudu jyiky'attu tuy'ajtun muut. Paatty pátudup ni'igu ja tuydyu'unan.

Ku'ekytyo'oxy ja myeeñ dyoxy

⁴¹Oknúm ja Jesús naxwe'tsy ma t'ijxy ko ja myukja'aydyujk tpuytaktu may ja myeeñ ma ja myu tsajptujku 'yalkansiu. ⁴²Es nandu'un jya'ty tu'ugu ku'ekytyo'oxy ayoobu, es tpuita'aky majtsku mutsk meeñu'unk di'ibu yiin waanu tsyo'ajtypy. ⁴³Net ja Jesús dyaxyu ja 'yuxpujkrutujk, es t'anmaay:

—Tuya'jtun n'anuumu ko tyadu ku'ekytyo'oxy di'ibu ayoop ta dyaky ni'igbu es kudiinum nidegekyu ja mukja'ayu. ⁴⁴Ja'a ko yu'ujuty dyaktu di'ibu yajnadukup, peru tyadu ayoobu ku'ekytyo'oxy dyaky tugekyu ja myeeñ di'ibu tyukjiky'ajtupy.

Jesús tnigajxy ko ja muij tsajptujk tyugoya'añ

13 ¹Ko ja Jesús tsoy'oñ ma ja muij tsajptujk, nidi'ugbu 'yuxpukpuytu jyuñáñ:

—Windsún, ok'ix yu muij tsaqjuty es yu tsuj tujkuty.

²Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿M'ijxtup tugekyu tyaadu? Kyaj wyu'uma'añ ni tu'ugbu tsaa ñayñikoombétyu, tugekyu tyugoya'añ.

Ijxwuh'umun ko ja naxwíñudu tyugoya'añ

³Net oj ñuñjxtu ma ja Oliivus Kopk di'ibu jam windum ma ja muij tsajptujk. Es ko natyu Jesús jam 'yu'uñu, ta ja Peedru, Santya'agbu, Fwank esu Andrés oj 'yanu'umxudu ayu'udsyu:

⁴—Njanijawuyándupts na'lq dñnu tyaadu di'ibu tunán jatánup es ti ijxwuh'umun ja'ay myudattup ko tyaadu tugekyu du'un tyuna'añ jyata'añuty.

⁵Ta Jesús 'yanmaayuñdu:

—Mnaygywentu'átudup kudiibu pán mwin'umundut. ⁶Mut ko may myina'andu di'ibu juna'anaamp: “Újtsu du'un ja Kristu.” Es wyin'umnaampy mayu ja'ayu.

⁷Es ko miits xymyudówdut tsyiptundu oymyaaty, katu mnay'adsu'ugudu. Pes du'un jyata'añ, per kyajpu du'un yu'ujuty ma ja naxwíñudu tyugoya'añ. ⁸Mut ko tuk peky mut jatuk peky ja naxwíñudu ja'ayu ñayñitsiptuna'añdu esu ana'ambuty nixim niyam, es myina'añ ja muk ujxuty oymyaaty esu muk yuu. Tugekyu tyaadu yu'u du'un maanum je'eyu tsyonda'aky ja ayo'on.

⁹Per mnaygywentu'átudup miidsuty, ja'a ko ja ja'ayu mmunuñjxudup ma ja kumdattujkun es myajwóptut mut ko miits xypyaujxtupts. Es mmunuñjxudup ma gobernadoor esu rey es du'un miidsuty jap xypyajta'aktut ja tuy'ajtun ujtskyajxm. ¹⁰Es koonum yajkajxwa'xut ja oybyu ayuk ma tugekyu naxwíñudu, es óknun ja naxwíñudu tyugoya'añ. ¹¹Es ko myajmuñjxut es myajkuyákut ma ja kumdattujkun, katu mjotmay'ooktu miidsuty wi'ix mijuna'andut. Ja'a mgajxtup di'ibu Dios mmo'oyuñdu jaanum, ja'a ko kyaj miits xypyaujxtupts. Per di'ibu 'yakmubejkypyum du'uñum, yu'u nits'oogup.

¹²'Ma tadu tiempu jyata'añuty, ko extu di'ibáty tukka'ax'ajttup kyuyaka'añup nixim niyam es ttuk'ya'oottut; es ja u'unkteety du'un tyuna'añ mut ja 'yu'unk; es ja una'ku'unguty nandu'un myuttsiptuna'andup ja tyaak tyeety es tyuk'ya'oottup. ¹³Es nidegekyu ja'ayu m'axuk'íxudut ja'a ko miits xypyaujxtupts. Per di'ibu 'yakmubejkypyum du'uñum, yu'u nits'oogup.

¹⁴'Yu Diosu kyugajxpua Dañel tkuxjaay di'ibu tyúndup ja axuukpu. Ko xy'íxtut tyanu ma kyaj pyaadyu ja di'ibu ya'axu'kup es di'ibu kyaj

tmajlíxy ja Dios (wa'an tjaygyukü di'ibü yü neky kyajxypy), net di'ibáty ijttubü naty Judeeñ kya'aktüt jap es nüjxtüt tungujxy kopkküjxy. ¹⁵ Es di'ibü naty jam tükkujxm, kyaj jyäñaküt es nüjx tnidükü di'ibü jap es tjuuda'anüt. ¹⁶ Es di'ibü naty jam kyamotm, kyaj jyämbítüt es min t'ooxy ja wyit. ¹⁷ Puroobü ja toxtytuykütü di'ibü naty ijtp u'unkmüüt mä tadü xüü es di'ibü ya'u'unktsi'tstüp! ¹⁸ Amdow püjktsówdü miidsüty ja Dios es kudiibü mga'aktüt ko naty xyuxy, ¹⁹ mut ko muk 'yita'añ ja ayo'on, éxtüm ni na'anum kyajaty extü mä Dios dyajkojy ja naxwíñüdu, es ni da'un kyanakyjyata'añüty jatugok. ²⁰ Es pünu Dios kyaj dyajwaanü tadü tiempü, ni pán kyatso'oktüt. Per yajwaanüp yu'u mut ko ttseky pünu tyu'u tu twin'ixy éxtümü jya'ayün.

²¹ Ko naty pán miits m'anü'umxüdu: "Ixtü, tyaa düñ ja Kristü", o "Ixtü, tükim ja Kristü", kyaj xymyubákktüt. ²² Mut ko minqäamp ja win'ü'umbüty di'ibü nayyajnaxánüp éxtümü Kristü es éxtümü Diosü kyugajxpu, es tyunaampy yu ijjxwu'umun esü mäj'ajtün es da'un tjawin'üuna'andüt ja ja'ayüty di'ibü Dios kah'um wuin'ijx. ²³ Paaty mnayjuyüp'íxüdüp miidsüty. Tu'n'anuumüdu miidsüty yu tyaaadü tim jayüp.

Wi'ix jyämbítüt ja Naxwíñüdu Ja'ayüdyü Kyudünaabyü

²⁴ Es ko da'unü naty tu nüjxta'ayü tadü ayo'on, ja xüü wyingoodsuya'añ, ja po'o kyaj nükyjyaja'añ, ²⁵ kya'adüt ja madsa'ajüty es yu'xüp ja muk'ajtün tsajwínm. ²⁶ Net xy'íxtüdüs nmiñ üj, ja Naxwíñüdu Ja'ayüdyü Kyudünaabyü, yoodsóty mädu muk'ajtün esü mäj'ajtün. ²⁷ Es nduk'ana'amüdüs ja n'anklusüts, es dyajnaymyúkhdüt di'ibáty tu nwin'íxtüts, mä yu jumboj esü yukpoj myiñ es mä yu xüü pyädsemy es mä tsyl'ity, oytyim maaty.

²⁸ Jattü tyadü 'yijxwu'umun ja iigü kepy. Ko ja xye'entsy 'yity u'unk es pyädsemy ja 'yaay, miits mnija'adüp ko miimp ja ambü. ²⁹ Nandü'ün ja jajtpü dü'un ko xy'íxtüt tugekyü tyaaadü, mnijawüdüp ko tuu dünu naty wingoombüts, éxtüm mbaat nüuna'añum tük agü'uybyün. ³⁰ Tuy'ajtün n'anuumüdu ko tugekyü tyaaadü jyata'añüty mäqanumü naty ja ja'ayüty di'ibü tyam kyaj 'yooktünüm. ³¹ Ja tsajp es ja naxwíñüdu náxüp, per ja n'ayúkuts ni na'a kyanaxy.

³² Ja xüü es ja oorü ni pán tkanijawü, ni yu Diosü 'yánklusüty es ni üj, ja Diosü 'yU'un, yu'üyü dü'un je'eyü nüja'ap ja Dios Teety. ³³ Paaty wü'umdu miidsüty wijiüty es mnayjuyüp'íxüdüp, ja'a ko kyaj xyñijawüdu na'a nmina'añüts.

³⁴ Dü'un ja'a éxtüm tu'ugü ja'ay di'ibü nüjxaämp jagam. Ko naty kyajnum tsyooñ, ta tmo'oydyü ja pyo'oduumbüty ja tyuunk nidu'uk nidu'uk, es t'anmaay ja di'ibü kywentü'ätüp ja tükq aa es wiyij'ítüt. ³⁵ Es n'anuumüdu miidsüty, wü'umdu wiji, mut ko kyaj xyñijawüdu na'a jyämbita'añ ja mWindsán, püñ tu tsyu'üjanü, püñ tsu'püñ, mä 'yüy ja tugaak o mä xüanü. ³⁶ Exküm ko jyämbity ti'in es mbaadüdt maabüty. ³⁷ Es di'ibü n'anmaaydyüp miidsüty, n'anmaaydyüp nandü'ün nidugékyüty: Wü'umdu wijiüty.

Tkajxy'áttü püñ wi'ixü Jesús yajmátsü

14 ¹Ja'a tyagoy'aty majtsk xüü ja paskü xüü mä yajkáy ja tsajkaaky di'ibü kyaj tmüdaty yu levaduuru, es ja teedywyindsánüty es ja

di'ibuty tsajptugoty ya'uxpukjtup t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix t'okmáttut ja Jesú斯 mudi andakun, es ttuk'ya'oooktut. ²Es ñayjuyunánudu:

—Kyaj jyaaty ma ja xuu kudiibuu xyñibuduu'kum ja ja'ayuty.

Tu'ugu toxytyujk ttukkuuttsy ja pa'ak xu'kpü ja Jesú斯

³Jamu natyu ja Jesú斯 Betañu mä yu tyajku Simonk di'ibu yajtijp nilepru pa'am. Ko naty ja Jesú斯 'yu'uñu meesu winduuy, ta ñimwingoonu tu'ugu toxytyujk mut tu'ugu alabastru limetu ujts mudi aseytu pa'ak xu'kpü jantsy tsooxubu. Ta ja toxytyujk oj ttuknitemy kyubajkkujxy. ⁴Ko t'ijxtu tyaqadu ja ja'ayuty, ta nidu'ugutu 'yajkudu, es ñayjuyunánudu:

—¿Ti ko tyaqadu du'un tu 'yuxtugoy? ⁵Tyaadu tueoxyup yajteeky tuguk mu'go'px xuu nidún, esxyup yajtukpudákuja ayoobu ja'ayuty.

Ta t'oodu ja toxytyujk. ⁶Es ja Jesú斯 t'anmaaydyu:

—Mastu'uttu. ¿Ti ko xy'oodu? Tyaadu óyudsu du'un tu xytuñ. ⁷Ja ayoobetujkuty du'apñum xymyudáttut mä miidsuty, es oyña'aty mbaat xypyudákuđut. Per uj kyajts du'apñum xymyudáttut. ⁸Tyadu toxytyujk tu ttuñ di'ibu mbaat, tu ja nnini'xuts pa'ak xu'kpü ttukkuuttsy esuts nnaxtujkunádu. ⁹Tay'ajtu n'anuumadu ko yajkajxwa'xy yu oybyu ayuk mä tugekyu naxwíñudu, yajmadya'agut nandu'un di'ibu tyuunu tyadu toxytyujk, es du'un yajjamýátsut yu'u.

Juudus tkuyaka'añ ja Jesú斯

¹⁰Net nidu'ugu nimajmajtskpu ja uxprukpu di'ibu xy'ajtupy Juudus Iskaryotu, oj ñejxy ma ja teedywyindsánuty es oj myadya'aky mut yu'ujuty wi'ix tkuyaka'añ ja Jesú斯. ¹¹Es yu'ujuty xyondaktu es twàndaktu ja Juudus ko tmo'oya'andu ja meeñ. Net ja Juudus t'uxtaay ja winma'añ wi'ix tkuyákut ja Jesú斯.

Nindsun'ajtumu 'ya'ux

¹²Es mä ja pasku xuu tsyondaky, mä yajkáy ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru, es ja ja'ayuty dya'oooktu ja byorreegu, ta ja uxprukpuyt tnimiindu wingón ja Jesú斯 es dyajtumadu:

—Mä xytsyeky n'uxkukduts es ndu'unum ja pasku a'ux?

¹³Ta ja Jesú斯 tkejxy nimajtsku 'yuxprukpuyt, es t'anmaay:

—Najxtu jam kajpnóty. Jap xypyadut tu'ugu yedyujk di'ibu myunejxypy tut tsiyu nuu, ¹⁴es xypyanyjxtut extu mä tyujktuku, es xy'anuumadu tadtu kudujk: "Yu nWindsánuts xytyuk'yajtum: ¿Mä ja kwartu mä mbaat n'a'ux'áttuduts mududsu n'uxprukpuytjk mä tyadu pasku?" ¹⁵Net mduk'íxudut tu'ugu mäj kwartu es oydyúñ mä ja tukniku'uybyu tujk, es xy'uxkukut ja a'ux jam.

¹⁶Ta ja nimajtsk uxprukpuyt ñajxtu kajpnóty es tpattu tugekyu éxtum 'yanmaayu ja Jesú斯, es dya"abátudu ja pasku a'ux. ¹⁷Es ko oj tsyu'ujunu, ta jyajttu Jesú斯 mudi 'yuxprukpuyt, ¹⁸es ñaxwa'tstaaaydyu meesu winduuy, es kyaydyu. Net ja Jesú斯 jyunán:

—Tay'ajtu n'anuumadu ko nidu'uk miidsuty di'ibu kaapy mut uj, ja'ats uj xykyuyakqambuts.

19 Net ja uxpujkp̄ty jyantsyjyotmaydyuktujkud̄, es dyajt̄ud̄
nidu'ugáty ja Jesús:

—Tii ujtsu daa?

20 Ta 'yadsoojud̄ Jesús:

—Yu'u du'un nidu'uk miidsuty ja nimajmajtskp̄ di'ibuts
xymyutkaaymyujkp. **21** Uj, ja Naxwíñud̄ Ja'ayudyu Kyudunaabyu, du'un
nnejxyuts éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ. Per puroobu tadt̄ yedyujk
di'ibuts xykyuyakāamp. Nik oy mut yu'u kooxyup kyadimmiiñ kyadimmajty
naxwiiñ.

22 Ma naty jam 'ya'ux'attu, ta Jesús tkone'ky ja tsajkaaky es
tja'aygyudáky ja Dios.

Es ko ttujkwa'xy, ta tmooydyu ja 'uuxpujkp̄ty, es t'anuumud̄:

—Kaydyu. Tyaqadudsu nnini'x.

23 Net tkone'ky tu'ugu káluz mādu vinu es tja'aygyuda'aky ja Dios.
Ta tmooydyu ja 'uuxpujkp̄ty, es nidugekyu 'yuktu mā ja káluz, **24** es
'yanmaayud̄:

—Tyaadudsu du'un ja nne'pyñ di'ibu Dios yajnaxkudáky ja jembyu
kajxy'atyypu, di'ibu yajtamāqan yaj'yokāamp es du'un yajma'xut nimay ja
ja'ayudyu pyojopty. **25** Es n'anuumud̄ ko kyajts nnaky'uuga'añ ja uuvin
nuu extu kodsu naty n'iiky mut miidsuty ja jembyu uuvin nuu mā ja Diosu
kyutujkun.

Jesús tnigajxy ko Peedru 'yuxtija'añuty

26 Ko t'hüdaaydyu tu'ugu alabanzu, ta oj ñuixtu mā ja Oliivas Kopk.

27 Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Nidugekyu miits xymyastu'udándupts mā tyadu koots. Mut ko
jyuna'añ mā Diosu jyaaybyajtun: "Nya'oogupts ja borreegu kwentu'ajtpu,
es ja byorreeguty 'yayo'oywya'xta'aydyut." **28** Es kodsu naty tu njikypyeky,
jawyiinuts nnuixtu Galileeū māqanumu naty miits mganuixtu.

29 Net ja Peedru jyuna'añ:

—Oy nidugekyu mijamastútubu, uj kyajts mij nmastu'udat.

30 Net ja Jesús 'yanmaayd̄:

—Peedru, tħay'ajtun n'anuumu ko mā tyadu koots, kyajnumu natyu
tugaak 'uuy majtsk ok, es mij mjuuna'ana'añ tugaak ok ko kyajts xy'ix'aty.

31 Ta ja Peedru mułk 'yadsooy:

—Oyuts ndim'oogut mut mij, kyajts njuna'ana'añ ko kyaj n'ix'aty.

Es nidugekyu ja wiink uxpujkp̄ty nandu'un jyunaandaaydyu.

Jesús kyajxta'aky Jetsemanii

32 Net ja Jesús jyajttu mādu 'uuxpujkp̄ty mā tu'ugu lugaar di'ibu
xyu'ajtypu Jetsemanii. Ta t'anmaaydyu ja 'uuxpujkp̄ty:

—U'uñudu yaq mints xim n'okkajxta'aky.

33 Ta tmnejxy ja Peedru, Santya'agh esu Fwank, esu Jesús ñayjya'aj
jantsy jotmaymyut es 'yamutsk'ajty. **34** Net t'anmaaydyu:

—Du'unuts njawa njodoty éxtum tu'ugu jotmay di'ibu mādu o'kun.
Wu'umdu miits ja yaq es mādánudu ja tsuu mut uj.

35 Net ja Jesús waanu ñas'yo'oyu. Ta ñayjuujpu koxtanu naxkujxy, kyajxtáky **36** es jyunán:
—Tatitu'unk, mij mbaqat oytyiity xytyuñ. Pun mbaqat, kudiibus n'uugut yu ta'ambu. Per kyaj dyu'unuty éxtumts uj ndseyk, wa'an du'un éxtum mij xytsyeky.

37 Net jyumbijty mä naty ja niduguakpu 'uuxrujkputy, es tpattu mya'udu, es t'anmaay ja Peedru:

—Simonk, ¿tii mmäqubu? ¿Ti kyaj tu mmada'aky m'ítut wijs mut uj ni tuk ooru? **38** Wijtu es kajxta'aktu kudiibu ja ka'oybyu mmämadu'agudut. Tuy'ajtun ko ja anmuja'an myudajtypy ja tsojkun, per kyaj yu nini'x tkupukuañ.

39 Ta jatugok oj ñejxy, es kyajxtáky du'un éxtum jayujp. **40** Net jyumbijty jatugok mä ja niduguakpu, es tpattu ak mäqudup, mut ko nugoo naty ja tsuu tu 'yokwindujkundu. Es yu'uujuty kyaj tnija'udu wi'ix 'yadsówdut.

41 Ja myuduguk ok oj ñejxy. Ta kyajxtáky. Net jyumbijty mä yu'uujuty, es t'anmaqaydyu:

—¿Tii m'uakmaa m'uakpo'xtubu? Tu net tpaaty ja xuu ja ooru ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayuudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts mä yu poju ja'ayuuty. **42** ¡Pudu'uktu! ¡Jo'omdu! Ta myiñ ja di'ibuts xykyuuquamp.

Jesús yajmátsy

43 Tamu natuñumu Jesús 'yakkajxy ko jyajty ja Juudus di'ibu nandu'un 'uuxrujkpu'ajtypy mä yu nimajmajtskpu, es myindu mädu mayjya'ay ak mädu 'yespaadu esu kyépyuu. Yu'u naty kajxudu ja teedywyindsánuu, ja di'ibuty tsajptugóty ya'uuxrujktpu esu mujju'aydyuujkuty. **44** Yu Juudus tu naty ttukni''ixu wi'ixu naty dyakuañ ja ijkwu'uumän:

—Di'ibuts uj ndsi'xypy, yu'u du'unu naty ja Jesús. Yu'u du'un mmátstuup es yajxón xykyuutsúmdut es xyajnuujxtu.

45 Netyu Juudus tnimiñ ja Jesús es tkajxpe'xy:

—Dios maygyépyuu, Windsán.

Ta oj ttsi'xy. **46** Ta tmajtsnudu ja Jesús es dyajnuuxnudu tsimy.

47 Es nidu'uk di'ibu jamu naty mädu Jesús tju'ty ja 'yespaadu es tnibo'tuu tuk adu'uuty tyatsk ja teedywyindsungópku tyuumbu. **48** Net ja Jesús t'anmaqaydyu ja mayjya'ayuu:

—¿Tii du'unuts miits tu xyñimínduts mädu m'espuaqudu esu mgepy es xmyatsu'anduts éxtumxyuupts uj nma'tsputy? **49** Bom bómuts uj tu nya'uuxruktu miidsuty muj tsajptujk ñabotsoty, es ni na'ats tu xykyamatstu. Per tugekyuutyaudu du'un jyátyuuty es yajkuydyuunt ja Diosu jyaaybyajtu.

50 Ta nidugekyuu ja uuxrujkputy tmastuttu ja Jesús, es kyaktaqaydyu.

51 Jap tu'ugu una'k tpanejxy twit'aty yu'uu tu'ugu saabunuu. Net ja ja'ayuuty tmajtstu ja una'k, **52** es ja'a dyajwe'emy ja syaabunuu es kyeky niwa'ats uxwa'ats.

Jesús, Anás wyindum

53 Di'ibáty myajstu ja Jesús, yu'uujuty myuunujxtu ma ja di'ibu ñigopk'ajtypy ja teedywyindsánuu. Ta jap ñaymyuujkudu ja

teedywyindsúñuty, muijja'aydyukuty es ja di'ibuty tsajptugoty ya'uxruijktup.
54 Es Peedru pyanuix ja Jesús extu ma ja tyuja'a ja teedywyindsungópk. Jap oj wye'emy es ñaxwe'tsy mudu polusiiuty, es ñayyajjokxpukudu ma ja jüun.

55 Yü teedywyindsúñuty es nidugekyu di'ibu ana'amdu muij tsajptugoty t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix tniwáambáttut ja Jesús es 'yoogut. Per kyaj tpattu ja pyojpu. **56** May ja ja'ayuty oj jyamindu es tjaniwáambajittu, per kyaj tyi'igyu'áttu ja 'yayuk. **57** Net myiñ naaguty di'ibu andáktup, es jyünandu:

58 —Tuts nmudóyuts ko tyadu yedyujk du'un jyuna'añ: "Uj njítuptsu tyadu muij tsajptujk di'ibu ja'ayuty tu tkojy, es tuguk xuuts ngójut ja wiinkpu di'ibu kyaj ja ja'ayuty dyajkojy."

59 Per ni yu'uijty tkayajti'igyu'du 'yayuk.

60 Net ja teedywyindsungópk pyude'ky, es ja'ay kyujk'aay dyajtuy ja Jesús:

—¿Kyaj m'adsoy ni tii? ¿Tii dunu tyadu di'ibu yam myadyáktup mut mijtskyujxm?

61 Per ja Jesús oj wye'emy amoñu, ni ti tka"adsooy. Net ja teedywyindsungópk 'yanmaayu:

—¿Tii mijtsu du'un ja Kristu, ja Diosu 'yU'unk?

62 Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un. Es miits m'íxtup ko uj, ja Naxwíñu'du Ja'ayu'du Kyudunaabyu, n'u'núuya'añuts ma 'yaga'añdsyoo ja Dios di'ibu tugekyu muk'ajtuñ myudajtypy, es kots nmina'añ yoodsóty.

63 Net ja teedywyindsungópk tku'tsy ja wyit es ñuguxu'ugut ja 'yaku, es jyünán:

—¿Ti ko n'aktimtsojkum ja testiigu? **64** Miidsuty ku'um tu xumyudowdu yu 'yaxuk ayuk. ¿Wi'ix mjuna'añdu?

Es ja'ajuty nidugekyu jyünandu:

—Myudajtypy ja pyeky es pátup 'yoogut.

65 Ta naaguty tnidsújudu, es twingudsu'umudu es tkojxtu. Ta t'anmaaydyu:

—¡Okmay! ¿Pán tu mgóxyuty?

Es ja polusiiuty nandu'un tkojxtu.

Peedru t'uxtiijy ja Jesús

66 Japu nátyñum ja Peedru abatku'p ma tuja'a. Ta ñimiinu tu'ugu kiixy, teedywyindsungópk pyo'oduumbu. **67** Es ko t'ixy ja Peedru ñay'ajókxuty ma ja jüun, ta oj tuyu tjantsy'ixy es jyünán:

—Mij nandu'un tu mjuidity mudu Jesús nazarenu.

68 Es ja Peedru t'uxtiijy ja Jesús, es jyünán:

—Kyajts n'ixy'atyu tadu yedyujk. Kyajts nnijawu ti dun mmadyakypy.

Net ñejxy tujk agu'um, es 'yuuya ja tugaak. **69** Ta ja kiixy jatugok t'ijxy ja Peedru es t'anuumudu di'ibáty jámuty:

—Tyaadu, situy yu'u ja'ay'ajtubu tyadu yedyujk.

70 Per ja Peedru jatugok t'uxtiijy. Es ko waanu 'yak'ijty, di'ibu naty jápety jatugok t'anmaaydyu ja Peedru:

—Tuy'ajtun ko mij nandu'un mja'ay'ajtubu tyaqdu, mut ko Galileeun ja'ay mij.
71 Ta ja Peedru oj ñaygyajxpékyuty ko kyaj tuy'ajtun, es jyunañ:

—Por tsyos, kyajts n'ixy'atyu tyadu ja'ay di'ibu miits mmadyáktup.

72 Ta netyu 'yuuuy ja tugaak myumajtsk ok. Net ja Peedru tjameyetsy éxtum ja Jesusu natu tu 'yanu'umxuty: "Ko kyajnunu natu tugaak 'yuuuy myumajtsk ok, es mij mjuna'anu'ñi tugaak ok ko kyajts xylix'aty." Ta ja Peedru jyantsytyijku juuuy yaxpu.

Jesús, Pilatu wyinduuuy

15 ¹Ko oj xuuuñu, ta ja teedywyindsánuty ñaymyujku du mudu muijja'aydyujkuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup es mutnidugekyu di'ibu ana'amdu muij tsajptugóty. Net tkutsuumdu ja Jesú, es oj tmunqjxtu es ttukkudujku du ja gobernadoor Pilatu. ²Es ja Pilatu dyajtuuy ja Jesú:

—¿Tii mijtsu du'un ja israelítuuy ryey?

Ta ja Jesú 'yadsooy:

—Tuy'ajtun, ujtsu du'un.

³Es ja teedywyindsánuty tni'uunudu kanak nax. ⁴Ta ja Pilatu jatugok dyajtuuy ja Jesú:

—¿Tii kyaj m'adsoy ni wi'ix? ¿Ti kyaj xymyudoy tugekyu na'un yammdukni'uunudu?

⁵Per ja Jesú kyaj tyim'adsooy. Es ja Pilatu oj wyu'umu du'un es kyajtnijawu wi'ix 'yakjuna'anu.

Jesús ñiduku es 'yoogut

⁶Es pasku pasku ja Pilatu tnasmatsu tu'ugu tsimyjya'ay di'ibu ja ja'ayuty wyin'ijxtup. ⁷Japu natu 'yittu tsimy naaguty di'ibu tu yajja'ay'eeky ko tsyiptuundu yu yajkutujkpu, es nidu'uk yu'ujuty xyu'ajtypy Barrabás. ⁸Ta ja ja'ayuty tniwingoondu ja Pilatu, es t'amdoodu ttúnut éxtum jaayum ttuñ.

⁹Ta ja Pilatu 'yadsoodu:

—¿Tii mdsojktup es nasmátsuduts ja mrey?

¹⁰Du'un jyunañ ja Pilatu mut ko ñija'abu natu ko ja teedywyindsánuty tnaywyinnaxu'aywadu ko ja Jesú may ja ja'ayuty pyanqixudu es paaty tu tyukkudukudu. ¹¹Per ja teedywyindsánuty tnibudu'uktu ja ja'ayuty es jyuna'anadut ko yajnasmátsut ja Barrabás.

¹²Ta ja Pilatu dyajtuudu:

—¿Es tits ndúnup mut di'ibu miits mdijtup ja israelítuuy ryey?

¹³Yu'ujuty yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

¹⁴Ta ja Pilatu t'anmaqaydyu:

—Pes, ¿tii du'un tu ttuundugóy?

Per ja'ajuty 'yaktim'yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

¹⁵Es ja'a ko Pilatu wyu'uma'an oy mut ja ja'ayuty, ta tnasmajtsu ja Barrabás es tni'ana'amu esu Jesú yajwópat. Ta net tkuyajky es dyajkruuzpáttut.

16 Oknūm ja soldaadutu tmənūjxtu ja Jesús mā ja yajkutujkpū tyūja'ān di'lību 'yandijpy pretooryu. Ta dyajnaymyujku niðugekyu ja soldaadutu mā tadtū lugaar. **17** Net ttukrūjtaktu ja witu tsu'unkpū éxtumū yajkutujkpū wyit. Ta txugajttu ja apyñ éxtum tu'ugu koronu es tpujtákudu kyubajkkujxm.

18 Net t'anūumudu:

—¡Muj kujxm mij, israelítudyu ryey!

19 Net ttukkuwojpu'ktu tu'ugu kepyu'unk, tnidsújudu, twingoxtánu du es jyawu twindsu'ugu. **20** Ko ttukxiktāqydyu, ta dyajjunaqjktu ja tsu'unk wit es ttukrūjtaktu ja kyu'um wit. Ta tmənūjxnu du es dyajkruuzpata'andu.

Jesús kyruuzpety

21 Ta tu'qay tpattu tu'ugu ja'l'ay di'lību kyamotyu naty tu 'yotsy. Ja'a xyu'ajtypu Simonk es kyugajpnūty Sirene, es tyeety'atyty ja Alejandrū esu Rufu. Ta ja soldaadutu ttukkupjuktu agwanu ja Simonk es dyajnūjxu ja Jesusu kyruuz.

22 Ta tmənūjxtu ja Jesús mā tu'ugu lugaar txu'aty Gólgotu, di'lību ayuk wimbudsuhamp Kalaveeru Lugaar. **23** Jam tjuduk'uugándu ja vinu taam'yo'oy mat ja mirru ujts aay, per ja Jesús kyaj t'iky. **24** Ta dyajkruuzpajttu. Es net ja soldaadutu ttuundu rifu es du'um dyajwa'xtu ja Jesusu wyit.

25 Taxtujk yaxpū naty ko dyajkruuzpajttu. **26** Es kyubajky tpujtákudu tu'ugu letreeru di'lību junaqamp éxtumū dū'un ja 'yu'ünun: "Tyāadu ja israelítudyu ryey." **27** Nandu'un majtsku ma'tspuyt dyajkruuzpajttu mat yu'ü, tu'uk aga'añdsyoo es jatu'uk anajñdsyoo. **28** Es dū'un yajkudyúñ ja Diosu jyaabyajtān mā jyuna'añ: "Du'um ñajxy éxtumū axuk ja'l'ay."

29 Ja ja'ayuty di'lību najxtap jam tnixi'ik ttukxi'iktu, ttuknagow ttuk'yujkowdu es jyuna'andu:

—Mij di'lību māj tsajptujk mijjotypu es mjuna'añ ko tuekxubajtp xykyojoj jatuk ok. **30** Nayyajtso'ogudu mij k'u'um es junaak kruuzkujxy.

31 Es nandu'un tyukxíkudu ja teedywyindsúnaty es ja di'lībatty tsajptugóty ya'uhrūjktup es mudu fariseeuty es ja muijja'aydyujkuty, es ak yu'ajuty ñayjyujnāndu:

—Tu dyajtse'eky ja wiinkputy, per kyaj mbaat ñayyajtse'egyuty ku'um.

32 ¿Ti kyaj yu'ajuty ja israelítudyu ryey? ¡Wa'an tjunaaky kruuzkujxy es net yu'ü nma'bujkum!

Extu ja ma'tspuyt di'lību naty jam mat yu'ü kruuzkujxm twingajx tjujpajxtu ja Jesús.

Jesús 'yeky

33 Net tugekyu ja naxwíñudu kyoodsyadaay kijkyxyuu extu tuguk yaxp xuuñum. **34** Es nan mā tadu ooru ja Jesús muk kyajxy:

—Eloy, Eloy, ¿lamu sabaktanu? (di'lību ayuk wimbudsuhamp: "Dios miiñ, Dios miiñ, ¿ti kots mij tu xymyastu'uty?")

35 Nidu'uguty di'lību naty jam tmudoodu, es ñayjyujnāndu:

—Mudowdu, yu'uga yáxup ja Diosu kyugajxpu Eliiñ.

36 Net nidu'uk oj ñejxy puya'egyu, es oj dyajtsooñ tu'uk di'lību yuunkpunaana. Ta dyajxe'ky mudu vinu xun, es ttukjuejptju tu'ugu kepyu'unk, es ttukmūwingooñ ja Jesús es tmuugut. Ta jyuna'añ:

—Mastu'uttu. Min n'ok'ijxum pən nimiinup ja Eliaas es yajjūnákuđut kruuzkujxy.

37 Ta jatugok ja Jesúś oj muk kyajxy, es oj 'yo'knə. 38 Net ja aduy di'ibə ja pən tsajptugóty kyu'tswa'xy kubajky es extu ux'am.

39 Net ja soldaqdə windsán di'ibə naty ja tūnaapy Jesúś wyindum es tmudooy ko muk kyajxy es 'yeeky, yu'ñ net jyūnāñ:

—Tuy'ajtundumu naty ko tyadađu yu'ñjuty ja Diosu 'yU'unck!

40 Jamu naty nandu'ñun naagudyu toxytyujkuty myuñjíxtu jagam. Ma yu'ñjuty jamu naty ja Mariiñ Magdalenu, Salomee esu Mariiñ, ja mutsk Santya'lagu esu Josee tyaguty. 41 Tyadu toxytyujkuty tso'ondup Galileeñ es tpanqjxtu ja Jesúś es tpudujkudu ko 'yijty Galileeñ. Es jamu naty may ja wiinkpudyu toxytyujk di'ibuty nandu'ñun muñut pyatukudu Jerusalén.

Jesúś ñaxtuku

42 Ko oj tsyu'ñjunu es ko naty ñayjuyujp'íxhdu ko ja saabudu xuu dyajtsonda'aga'andu, 43 ta Josee tninejxy ja Pilatu mudiđu jotmuk'ajtuñ es t'amdooy ja Jesusu ñini'x. Esu tadtu Josee, Arimateeu ja'ay, yu'u naty nidu'uk ja di'ibə naty ana'amdup muij tsajptugóty es ja pən 'yity, es 'yawijxypy ko ja Diosu kyutujkun myínut. 44 Ta ja Pilatu du'ññu wyu'ñmu ko yajnimaay ko tu ja Jesúś 'yeeky. Net twoodsooy ja soldaqdə windsán es dyajtuñ pən tu 'yeeky ja Jesúś. 45 Net ja soldaqdə windsán jyūnāñ:

—Tuy'ajtun. Tu 'yo'knə.

Ta ja Pilatu t'anmaay ja Josee:

—Mbaat xyajkruuzjūnáky.

46 Net ja Josee tjuuy tu'ugu saabunu oybyu es dyajkruuzjūnajky ja Jesusu ñini'x. Ta t'abijty mut ja saabunu. Ta tpujtak yu'ñu o'kpə jut di'ibə naty yu'ñ tu dyajtsajtsjúty dyajpa'ajútytu tsawiiñ, es oj t'agu'ñu mut tu'ugu muiju tsaa. 47 Ja Mariiñ Magdalenu esu Mariiñ, ja Josee tyaa, yu'u 'yijxtu ma naty tu tpujtak'aky.

Jesúś jyikypyeky

16 1 Ko ja saabudu xuu ñajxy, ja Mariiñ Magdalenu, Salomee esu Mariiñ, ja Santya'lagu tyaa, tjuuydyu ja pa'ak xu'kpə es ttukjaaxa'añ ja Jesusu ñini'x. 2 Ta jantsy jépyap, xuuññubunu naty ma ja domingu xuu, jyajttu jam ma ja o'kpə jut. 3 Es jam tu'am ñayyajtuejdu ak yu'ñjuty:

—Pán xyjudi'ímhxum ja muij tsaa es xya"awátsxum ja jut?

4 Es ko jyajttu, ta t'ijxtu ko tu naty yajjūdemy ja tsaa es ja jut awa'adsu naty 'yijnə. 5 Ta tuyujkudu jutoty, es jam t'ijxtu 'yu'uñu aga'añgyu'ñ tu'ugu una'k di'ibə xóxyuty mut tu'ugu poop wit yeñ. Es yu'ñjuty jyantsytsyu'kudu.

6 Es ja'a 'yanmaayudu ja toxytyujkuty:

—Katu mdsu'ñgudu. M'ñxtaqaydyu ja Jesúś nazarenu di'ibə tu dyajkruuzpáttu. Pes tu jyikypyeky. Kyaj ñakyyaaty. Ixtu ja lugaar ma naty tu tpujtak'aktu. 7 Ñejxyt es xy'awánhdu ja 'yuxrpujkpəty es ja Peedru: "Jawyin ja'a ñejxy Galileeñ. Japts xy'íxtut éxtum oj m'anu'ñmxhdu."

8 Net ja toxytyujkuty tsyo'ondu ma ja jut aa jantsy pojñen es ñejxnuđu phey'egyu mut ko naty tsyu'ñgudu. Es ni pán wi'ix tka"anmaaydyu, ja'a ko jyantsytsyu'ñgudu.

Jesús kyuxxe'eky mä Marii✉ Magdalena✉

9 Ko Jesusu naty tu jyikypyeky móñum domingu xuu, jayujp kyuxxe'ky mä ja Marii✉ Magdalena✉ di'ibu Jesú tueyup tyukmastut juxtujk ja ka'lóybyuty. **10** Ta ja Marii✉ oj ñejxy mä ja Jesusu 'yuxruijkpüty di'ibu wu'umdu jotmaymyut es jap jyu'uy yu'axtu naty. **11** Es ko yu'ujuty tmoodoodu ko Marii✉ 'yawánuđu ko ja Jesú tu jyikypyeky es ko tu t'ixy, kyaj tmubujktu.

Jesús kyuxxe'eky mä nimajtsku 'yuxruijkpüty

12 Oknum ja Jesú kyuxxe'ky tu'aay mudek wiink kuxu'kun mä tuyu'uyo'oydyu nimajtsku di'ibu tso'ondu tekyye'epy Jerusalén. **13** Ta yu'ujuty jyumbijttu Jerusalén es t'awa'qanudu ja Jesusu 'yuxruijkpüty; per nan yu'ujuty kyaj yajkajxymyubujktu.

Di'ibu Jesú tyuknipejky ja 'yuxruijkpüty

14 Oknum ja Jesú kyuxxe'ky mä ja majk tu'ukru 'yuxruijkpüty di'ibu naty meesu windum kaaaydyup, es t'oodu mut ko kyujuun'átyuty es kyaj tmubujktu ja di'ibu naty tu t'ixtu jiiky. **15** Ta t'anmaaydyu:

—Nu{jxtu miidsuty mä nidugekyu naxwíñudu ja'ay es xytyuk'uxpruktut ja oybyu ayuk. **16** Di'ibátyuts uj xy'axájup es nubajttup, nitso'ogup. Per pánuts xykya"axájup, ja'a nu{jxup mä ja tuydyu'ununu winu xuu winu tiempu. **17** Es di'ibáty xy'axájupts es xymuyubáktuts, yu'uts nmo'oydyup es ttúndut yu tyadu ijxwu'umun: Mudeudsu nxueuguyjxm dyajpuđsámdat ja ka'lóybyuty di'ibu ja'ay myudajttup; kyajxup wiingátypu ayuk; **18** wyijtsu'uktu ja awa'andsa'añ; pun 'yuuktu ja venenu, kyaj ti jyátudut; es ko ja kyu'u ttuknikónut ja di'ibu pujkup, net dya"aguda'aktut.

Jesús tsyajpéty

19 Ko ja Nindsun'ajtum Jesú dñ'ut jyunaandaay, ta ja Dios yajpatujku tsajpótum es 'yu'uñu aga'lañdsyoo mä Dios. **20** Oknum ja uxpruijkpüty tsyo'ondu tkajxwa'xy ja oybyu ayuk majaty ja ja'ayuty. Es ja Nindsun'ajtum Jesú pyudákuđu yu'ujuty, es mudek maje ijxwu'umunuty ttuk'ixtu ja ja'ayuty ko tuy'ajtunu'u di'ibu myadyáktup.